

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická

Katedra trestního práva

Diplomová práce

Přípustné riziko v trestním právu

Tolerable risk

Zpracoval:

Pavel Stehlík

Vedoucí práce:

JUDr. Jindřich Fastner

Plzeň, 2013

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická

Katedra trestního práva

Diplomová práce

Přípustné riziko v trestním právu

Tolerable risk

Zpracoval: Pavel Stehlík

Studijní program: Právo a právní věda

Studijní obor: Právo

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Jindřich Fastner

Pracoviště: Katedra trestního práva

Plzeň, 2013

Prohlášení:

„Prohlašuji, že jsem svoji diplomovou práci na téma Přípustné riziko zpracoval samostatně, a že jsem vyznačil prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpal způsobem ve vědecké práci obvyklým.“

V Plzni dne 28. 3. 2013

Pavel Stehlík

Poděkování:

„Chtěl bych tímto poděkovat panu JUDr. Jindřichovi Fastnerovi za odborné vedení mé diplomové práce.

Obsah

Obsah	4
Úvod.....	6
1. Historický vývoj okolností vylučujících protiprávnost	9
1.1 První zmínky o okolnostech vylučujících protiprávnost	9
1.2 Rakouský trestní zákoník	11
1.3 Trestní zákon č. 86/ 1950.....	13
1.4 Trestní zákon 1961	14
2. Okolnosti vylučující protiprávnost	19
2.1 Základy trestní odpovědnosti	19
2.2 Okolnosti vylučující protiprávnost	20
2.2.1 Okolnosti vylučující protiprávnost v zákoně uvedené	21
2.2.2 Okolnosti vylučující protiprávnost v zákoně neuvedené	27
3. Riziko v lidském životě a jeho trestnost	28
3.1 Obecný pojem riziko.....	28
3.2 Druhy rizik	30
3.3 Riziko v lidském životě	32
3.4 Riziko z právního hlediska.....	33
4. Přípustné riziko v jednotlivých profesích	36
4.1 Přípustné riziko v platné právní úpravě	36

4.2	Riziko v medicíně.....	41
4.2.1	Riziko a medicínské experimenty	43
4.3	Riziko ve sportu.....	48
4.3.1	Trestněprávní odpovědnost sportovců za sportovní úrazy	49
4.3.2	Přípustné riziko ve sportu.....	52
5.	Srovnání se zahraniční úpravou	58
6.	Přípustné riziko de lege ferenda	63
7.	Závěr	66
	Literatura	69
	Resumé.....	76

Úvod

Téma mé diplomové práce je Přípustné riziko. Zvolil jsem si takové téma obzvláště z důvodu, že jsem si během studia oblíbil trestní právo a tato problematika mi přijde velice zajímavá. Jedná se totiž u nás o nový institut, o kterém nemá laická veřejnost moc informací a v podstatě si nedokáže pod tímto pojmem nic konkrétního představit. Během celého roku, kdy jsem už měl téma vybrané, se mě přátelé a známí ptali, jaké mám téma diplomové práce. Poté co jsem jim řekl, že jsem si vybral Přípustné riziko v trestním právu, většinou na mne jen nechápavě koukali. Když jsem se jim tento institut snažil vysvětlit, zjistil jsem, že mé vědomosti o něm jsou také velmi omezené. Od této práce si slíbují prozkoumání tohoto institutu hlouběji, abych o něm dokázal sám hovořit. Dále bych chtěl vytvořit souvislý a ucelený text, který podá o okolnostech vylučujících protiprávnost a zvláště o přípustném riziku důkladný a podrobný výklad.

S pojmem „riziko“ se určitě setkal každý z nás. Aniž si to uvědomujeme, provází nás celým životem v podstatě na každém kroku. Některá rizika podstupujeme vědomě, o některých ani nevíme, ale většinou se jedná o drobná rizika, která s institutem přípustného rizika nemůžeme porovnávat. Riziko je opravdu všude a nemusím ani dlouho přemýšlet, kdy naposledy jsem nějaké podstoupil. Napadá mě například jízda autem, při které člověk provede mnoho rozhodnutí, která, ať chceme či nikoliv, jsou vždy riziková. Takové rizikové jednání je však přirozené každému člověku a život bez nich si nelze představit.

Můžeme se však setkat s riziky, která jsou dennodenně podstupována nespočtem lidí za jiným účelem. Účelem, který je prospěšný celé společnosti. Tito lidé nejednají rizikově za účelem vlastního prospěchu nebo z vlastní pohnutky, naopak jejich jednání slouží celé lidské společnosti. Protože je však jejich jednání rizikové, může dojít k poškození cizích zájmů, dokonce může jít i o ohrožení zdraví či života. Je však v zájmu lidstva, aby byly takové činnosti uskutečňovány, neboť bez nich by nedocházelo k žádnému pokroku a rozvoji lidského vědění a

technologie. To je hlavní důvod toho, proč se přípustné riziko v těchto činnostech stává okolností, která vylučuje trestní odpovědnost jednajícího a způsobuje, že jednání není protiprávní od samého začátku.

Na institutu přípustného rizika je zajímavé to, že až do roku 2010, kdy vstoupil v platnost nový trestní zákon, nebyla jeho úprava v zákoně výslovně uvedena. Přesto byl tento institut hojně využíván v různých oborech, hlavně tzv. dovolené riziko ve výrobě a výzkumu. V této otázce tedy dostala hlavní slovo právní teorie a praxe, důležitou úlohu hrála také judikatura. Zákonitě však bez legální definice přípustného rizika muselo docházet ke sporům a pochybnostem, které výslovná zákonná úprava alespoň částečně odstranila.

Abych však mohl podrobně popsat tento institut, rozhodl jsem se alespoň zevrubně probádat problematiku všech okolností vylučujících protiprávnost. Je totiž důležité, aby přípustné riziko bylo viděno a chápáno v kontextu s nimi. V první části své práce se proto budu zabývat hlavně historickým vývojem těchto okolností vůbec od jejich vzniku a prvnímu právnímu uplatnění. Detailněji bych chtěl popsat jejich vývoj na našem území, jak se měnily názory na ně a také jejich zákonná úprava. Než začnu mluvit o samotném riziku v lidském životě a právním pojetí rizika, shrnu současnou českou právní úpravu ostatních okolností vylučujících protiprávnost.

V další části mé práce bych se už rád soustředil na stěžejní pojem „riziko“. Chtěl bych popsat význam tohoto výrazu a vůbec vztah rizika a člověka samotného. Hlavní část mojí práce představuje kapitola o přípustném riziku jako institutu trestního práva v současné právní úpravě. Mým cílem je podat o něm podrobný výklad tak, jak je zahrnuto v trestním zákoníku. Také se budu soustředit na použití přípustného rizika v jednotlivých oborech. Riziko bylo totiž dlouhou dobu spojováno pouze s výrobou a výzkumem nebo hospodářstvím. V posledních desetiletích je však často spatřován v jiných oborech lidské činnosti. Chtěl bych nastínit, jakým způsobem se přípustné riziko a trestněprávní odpovědnost promítá do oboru zdravotnictví a sportu. Ve zdravotnictví totiž můžeme mluvit o riziku nejen v souvislosti se zaváděním nových léků a prostředků a zdokonalováním

nebo používáním nových postupů, ale téměř se všemi činnostmi, které lékař provádí. Trestněprávní odpovědnost ve sportu a s ní spojené přípustné riziko je další oblastí, kterou bych chtěl zkoumat podrobněji.

Poslední část své práce věnuji srovnání české úpravy přípustného rizika se zahraniční a také shrnu své názory na současnou úpravu přípustného rizika a budoucí vývoj tohoto institutu. Rozhodl jsem se pro porovnání se slovenskou úpravou, neboť na Slovensku došlo stejně jako u nás k významné rekonstrukci trestního práva v posledních letech a bude jistě zajímavé srovnat způsob, jakým si zákonodárci s novým zařazením tohoto institutu poradili.

K vypracování diplomové práce jsem použil dostupné učebnice, odborné časopisy, komentáře zákonů a samotné znění zákonů. Také jsem využil internetové zdroje, zvláště k získání starších zákonů a rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR. Práce je vypracována podle platné právní úpravy v roce 2013.

1. Historický vývoj okolností vylučujících protiprávnost

1.1 První zmínky o okolnostech vylučujících protiprávnost

Vývoj okolností vylučujících protiprávnost je proces trvající již několik tisíciletí. Pokud se ale budeme chtít dobrat k prvním zmínkám o okolnostech vylučujících protiprávnost, začneme pátrat až ve starověku, přesněji v časech rozkvětu Antického Řecka a Říma. Pochopitelně není překvapením, že je to právě zde a v tuto dobu, protože tyto starověké civilizace přinesly obrovský pokrok ve všech přírodních a humanitních vědách, ať už jde o filozofii, státovědu nebo právo. Mezi významné osobnosti zabývající se právem patřili hlavně Římané Ulpianus, který zformuloval první známou teorii rozlišující veřejné a soukromé právo, a Cicero, který se přímo zabýval jednou z okolností vylučujících protiprávnost a to institutem nutné obrany. Cicero považoval nutnou obranu jako součást přirozeného práva (*nata lex*).¹ Nutná obrana je velice starým institutem, objevovala se jistě i dříve, ale teprve s rozvojem státu mohla dostat právní podobu. Poprvé byla právně použita Cicerem, který jí ve své řeči popsal jako „nepřísahý přírodní zákon...přirozené právo člověka, které nemůže být nikomu odňato.“²

V souvislosti se zápasem, boxem a podobnými oblíbenými sporty ve starověkém Římě zmiňoval Ulpianus další institut, který bychom mohli dnes chápat jako okolnost vylučující protiprávnost. Jestliže v těchto disciplínách bylo způsobeno zranění druhému, nemohl za to být škůdce odpovědný, byl tedy beztrestný. Nad zraněním protivníka je podle Ulpiana postaveno dosažení vznešenějšího cíle – vítězství.³

---

¹Solnař V., Císařová D., Fenyk J. *Základy trestní odpovědnosti. Podstatně přepracované a doplněné vydání.* Praha: Lexis Nexis, 2004. s. 145

²Kuchta, J. *Nutná obrana.* 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 1999. s. 14

³Králík, M. *Právo ve sportu.* 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2001. s. 84

Prvním institutem zmiňovaným v historii právníky je tedy nutná obrana, o které můžeme říct, že je spojena s lidstvem už od dob předcházejícím prvním právním myslitelům a školám. Její vývoj probíhá napříč celým středověkem, kde se často setkává a je formulován ve spojení s náboženskými pravidly a dogmaty. Spolu s nutnou obranou se často objevuje v různých podobách institut krajní nouze. V průběhu 17. a 18. století, když lásku k bohu vystřídaly kritické myšlenky osvícenských učenců, byla myšlenka nutné obrany právními školami opuštěna. Nebylo nutné ji právně rozebírat nebo ustanovovat, neboť byla zdůvodněna pouze podstatou člověka a lidské společnosti jako přirozená vlastnost.⁴

Důležitým bodem ve vývoji okolností vylučujících protiprávnost byla myšlenka Grotieho o smluvním státu a společenské smlouvě, kterou dále zastávali a rozvíjeli Rousseau i Kant. Ve smluvním státu jde o dobrovolný svazek lidí, který se ve prospěch státu vzdává svého práva na sebeobranu s tou podmínkou, že jejich ochranu bude vykonávat stát. Pokud to není nebo nemůže být splněno, člověku je dáno právo bránit se sám. Takové pojetí nutné obrany bylo silně individualistické stejně jako celé myšlení této doby. Nutná obrana byla tedy vyjádřením pudu sebezáchovy člověka, proto ji nebylo možno právně změřit. S tím souvisel problém s určením hranic nutné obrany. Takový přístup však s nástupem přirozenoprávní školy ustoupil do pozadí, neboť byl kladen důraz na uzákonění každého institutu.⁵

V 19. století se začaly objevovat názory, které se neshodovaly s myšlenkou neomezené nutné obrany a docházelo k uzákonění jejích prvních podmínek a omezení. V této době popsané podmínky a omezení, dá se říci, tvoří jádro dnešního pojetí nutné obrany. Například důležitá dodnes používaná podmínka nutné obrany, že ta nesmí směřovat proti útoku, který přímo nehrozí nebo již skončil.

---

⁴*Kuchta, J.* Nutná obrana. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 1999. s. 14

⁵*Kuchta, J.* Nutná obrana. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 1999. s. 15-16

1.2 Rakouský trestní zákoník

Od roku 1852 byl v českých zemích platný rakouský trestní zákoník (Zákon trestní o zločinech, přečinech a přestupcích), který platil nadále i po rozpadu Rakouska – Uherska až do roku 1950, kdy byl vydán trestní zákon č. 86/1950 na základech socialistického práva. V rakouském trestním zákoníku došlo k prvnímu uzákonění okolností vylučujících protiprávnost na území české země.

Základem trestnosti byl podle tohoto zákona zlý úmysl. To je popsáno v § 1. V § 2 jsou obsaženy důvody vylučující zlý úmysl, tedy ty důvody, které vylučují trestnost činu. Kromě důvodů, které se týkají duševního stavu pachatele nebo jednání v omylu atd., jsou tu zmiňovány také důvody, které jsou obsaženy v současné platné úpravě jako okolnosti vylučující protiprávnost. Uzákoněna je tzv. spravedlivá nutná obrana a také institut tzv. neodolatelého donucení. Tyto dva důvody vylučující zlý úmysl můžeme připodobnit k dnešní nutné obraně a krajní nouzi.⁶

Kromě těchto dvou uzákoněných institutů začaly nabírat na významu také další „důvody bezprávnost činu vylučující“, které byly dovozovány právní teorií a praxí. Poprvé se začalo mluvit o otázce rizika v trestním právu. Touto otázkou se zabýval především tehdejší profesor a děkan Univerzity Karlovy August Miříčka. Nehovořil sice o tomto institutu jako o přípustném riziku, nýbrž užívá institut tzv. normálního, adekvátního i neadekvátního nebezpečí. Jeho pojetí bylo, můžeme říci, přelomové a nebylo nahrazeno novější právní teorií až do poloviny 20. století. A. Miříčka uvádí kromě nutné obrany a krajní nouze ještě další. Prvním důvodem bezprávnost vylučujícím v zákoně neuvedeným byl výkon příkazané povinnosti. Podle něj taková činnost, která je zákonem přímo příkazána, nemůže být trestná, přestože by trestná jinak byla. Bylo to spojeno především s povinností úřední a služební, nebo povinností svědecké, znalecké atd.

---

⁶117/1852 Ř.z. - Zákon trestní o zločinech, přečinech a přestupcích. [online] <<http://www.kakanien.info/Show.aspx?ID=1661>> [cit. 15. 3. 2013]

Jako další důvod A. Miříčka uvádí výkon činnosti jinak trestné, která je ovšem právním řádem dovolená. Sem zařadil také výkon lékařské léčby, která, pokud jsou dodrženy správné postupy a pokud je prováděna náležitě vzdělanou osobou, nemůže být trestná. Tato činnost totiž směřuje k dosažení společensky uznávaného a prospěšného cíle. Týkalo se to hlavně zákroků operativních, ke kterým bylo vyžadováno svolení pacienta. Ovšem podobně to platí i pro vědecký výzkum, při kterém k dosažení společensky prospěšného cílu musí být podstoupeno také určité riziko neúspěchu a škody.⁷

Právní nauka této doby na přelomu 19. a 20. století znala ještě dva důvody trestnost činu vylučující, které nebyly v rakouském trestním zákoníku obsaženy. Jsou jimi svolení poškozeného a poškození vlastních statků právních. Svolení poškozeného se mohlo vztahovat pouze k narušení těch právních statků, o kterých mohl sám rozhodovat a zákon je chránil pouze v jeho zájmu.⁸

V meziválečném období se okolnostmi vylučujícími protiprávnost zabýval významný český právník Jaroslav Kallab. Podle něj čin nemusí být v daném případě trestný, přestože splňuje subjektivní i objektivní znaky zločinu. Okolnosti s tímto právním účinkem nazýval okolnosti trestnost vylučující. Rozdělil je na dvě skupiny, z nichž do první patří okolnosti mající za následek vyloučení trestnosti činu. Zařadil sem např. i tzv. privilegium beztrestnosti, kdy beztrestnost spočívá v pachatelově osobě. Jde např. o postavení poslance, který je chráněn imunitou. Do této skupiny dále zařadil výkon příkázané povinnosti, dovolenou svépomoc a případy, kdy je nutné ohrozit nebo porušit trestním zákonem chráněné zájmy z důvodu dosažení společensky prospěšného cíle (pozdější dovolené riziko). Druhá skupina obsahovala okolnosti, kvůli nimž sice čin nepřestává být

---

⁷*Kuchta, J.* Riziko v pojetí kriminologickém a juristickém. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 1997. s. 76

⁸*Prušák, J.* Rakouské trestní právo. Díl všeobecný. Praha: Všehrd, 1912. s. 147-165

protiprávní, ale nemůže být trestán. Sem uvedl spravedlivou nutnou obranu a jednání ve stavu nouze.⁹

1.3 Trestní zákon č. 86/ 1950

Dřívější úprava trestního práva byla nahrazena tímto uceleným zákoníkem, trestním zákonem č. 86/1950. Byly v něm obsaženy tzv. okolnosti vylučující nebezpečnost činu pro společnost v hlavě druhé Základy trestní odpovědnosti. V § 8 tohoto zákona byla popsána nutná obrana v souvislosti s teorií socialistického trestního práva. Říká se tu, že jednání jinak trestné, není trestním činem, pokud jím jednajícím odvrací útok na lidově demokratickou republiku, její sociální zřízení, zájmy pracujícího lidu a jednotlivce. Dále je tu psáno, že o nutnou obranu se jedná pouze, pokud útok přímo hrozil nebo trval a obrana byla útoku přiměřená.¹⁰

Můžeme spatřovat znatelný rozdíl s pozdější úpravou, co se týče těchto podmínek. Podle současné úpravy nesmí být nutná obrana útoku zcela zjevně nepřiměřená. Nutná obrana zde musí vždy směřovat k odvrácení útoku, k odvrácení útoku dochází činem, který by jinak trestným činem byl. V trestním zákoně z roku 1950 se již počítalo s tím, že jednání odvracející útok můžeme považovat za jakousi náhradu zásahu veřejné moci, neboť osoba, která útok odvrací, svým jednáním chrání stejné zájmy chráněné tímto zákonem. Jedná tedy v souladu s ním a zabraňuje tak činu nebezpečnému pro společnost.¹¹

K jednání v nutné obraně byl oprávněn kdokoliv. Kdokoliv tedy mohl v rámci nutné obrany odvracet útok, platí to i za situace, kdy útok nesměřuje přímo proti němu.

---

⁹Kallab, J. Trestní právo hmotné platné v zemi české a moravskoslezské. Část všeobecná. Praha: Melantrich, 1935 s. 82-84.

¹⁰Trestní zákon č. 86/1950. [online]. Dostupné na <<http://www.ustrcr.cz/data/pdf/projekty/tridni-justice/zakon86-87-1950.pdf>> [cit. 14. 3. 2013]

¹¹Nezkusil, J. Československé trestní právo, 3. doplněné a částečně přepracované vydání. Praha: Orbis, 1976. s. 121

V § 9 je obsažen institut krajní nouze: „Jednání jinak trestné, jímž někdo odvrací nebezpečí přímo hrozící lidově demokratické republice, její socialistické výstavbě, zájmům pracujícího lidu nebo jednotlivci není trestným činem, jestliže způsobená škoda je menší než ta, která hrozila, a nebezpečí bylo možno odvrátit jinak.“ Také zde bylo uvedeno, že o krajní nouzi se nejedná, je-li ten, komu nebezpečí hrozilo, povinen takové nebezpečí snášet. Tato věta je v pozdějším trestním zákoně z roku 1961 vypuštěna. V současném trestním zákoníku ovšem znovu obsažena je.¹²

Od roku 1948 a krátce nato také po uvedení v platnost trestního zákona z roku 1950 se riziku v trestním právu se nevěnovalo příliš pozornosti. Bylo to důsledkem vzniku socialistické zřízení a důsledné centralizace státního systému, který většinou sám dohlížel na důležitou rozhodovací činnost.

1.4 Trestní zákon 1961

1. 1. 1961 se stává účinný trestní zákon č. 140/1961 a nahrazuje tím ten z roku 1950. Tento trestní zákoník platil, samozřejmě s mnoha úpravami a novelami, až do 31. 12. 2009. S tímto novým zákoníkem přišlo několik změn, co se týče okolností vylučujících protiprávnost. Především byla do zákona zavedena nová okolnost, která dosud v žádném zákoně obsažena nebyla. Jedná se o oprávněné použití zbraně (§15), které tak doplňuje již dříve v trestních zákonících obsažené okolnosti vylučující protiprávnost, nutnou obranu (§13) a krajní nouzi (§14).

Požadavek toho, aby občané pomáhali s bojem proti zločinnosti vlastními silami, se stával stále významnějším, proto v trestním zákoníku z roku 1961 byly podmínky nutné obrany rozšířeny. Podmínka nutné obrany vyžadující, aby byla nutná obrana útoku přiměřená, je již zde nahrazena formulací zahrnující širší jednání. Nutná obrana zde nesmí být zcela zjevně nepřiměřená útoku. V tomto zákoníku musí jednání v nutné obraně odvracet útok proti zájmům chráněných

---

¹²Trestní zákon č. 86/1950. [online]. Dostupné na <<http://www.ustrcr.cz/data/pdf/projekty/tridni-justice/zakon86-87-1950.pdf>> [cit. 14. 3. 2013]

tímto zákonem.¹³ Tímto je nahrazeno, že musí jít o útok proti lidově demokratické republice, její socialistické výstavbě, zájmům pracujícího lidu nebo jednotlivce.¹⁴

V zákoně neuvedené, ale právní teorií a praxí používané instituty, doplňovaly výčet okolností vylučujících protiprávnost. Jedná se o plnění jiných práv a povinností, svolení poškozeného a riziko ve výrobě a výzkumu.

Po zavedení trestního zákona z roku 1961 se tedy poprvé začíná mluvit o riziku. Částečně to mohlo být způsobeno uvolněním poměrů v hospodářské oblasti, kdy zájem o tento právní institut začal být opět aktuální. První zmínky o zařazení dovoleného rizika do trestního zákona se začaly objevovat v sovětské právní nauce. Poprvé výslovně upraveno bylo dovolené riziko v trestním zákonu bývalé Německé Demokratické Republiky. Mluví se především o riziku hospodářském, také proto bylo v německé úpravě riziko obsaženo ve zvláštní části pod hospodářskými trestnými činy. Tehdejší německá právní nauka považovala hospodářské riziko za „navození nebo udržování situace, která je nepřehledná zejména stupněm pravděpodobnosti výskytu diametrálně od sebe odlišných možných výsledků“.¹⁵

Se zajímavou úpravou rizika přichází také tehdejší trestní zákoník Polské lidové republiky. Podle § 217 odst. 3 :„Kdo proto, aby získal pro socialistické hospodářství prospěch nebo aby provedl vědeckovýzkumné práce nebo ekonomické experimenty, koná v mezích rizika, které je přípustné podle aktuálního stavu, zejména jestliže pravděpodobnost prospěchu značně převyšuje

---

¹³ Trestní zákon č. 140/1961. [online]. Dostupné na <<http://www.ustrcr.cz/data/pdf/projekty/usmrceni-hranice/dokumenty/zakon140-1961.pdf>> [cit. 15. 3. 2013]

¹⁴ *Nezkusil, J.* Československé trestní právo, 3. doplněné a částečně přepracované vydání. Praha: Orbis, 1976. s. 121-123

¹⁵ *Kuchta, J.* Riziko v pojetí kriminologickém a juristickém. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 1997. s. 78

pravděpodobnost značné škody, nedopouští se trestného činu...”¹⁶ V tomto odstavci můžeme vidět úpravu přípustného rizika, která se podobá se současné.

U nás dovolené riziko upraveno zákonem nebylo, bylo však frekventovanou otázkou rozebíranou právní naukou. Dovolným rizikem se zabýval například významný představitel české trestněprávní nauky Jiří Nezkusil. Jako první vypočítává podmínky, které musí být splněny, aby se jednalo o dovolené riziko. Jimi jsou: musí jít o společensky prospěšný cíl; musí být uváženy všechny vědecké poznatky známé za dané situace a v dané chvíli; pravděpodobnost, že vznikne škoda, je nižší než pravděpodobnost očekávaného společensky prospěšného výsledku; výsledku nelze dosáhnout jinak.¹⁷

V roce 1989 bylo součástí návrhu vlády na novelizaci trestního zákona zmíněno tzv. přiměřené riziko, které počítalo s tím, že dosažení významnějšího cíle musí s sebou nést také významnější riziko. Tento institut měl být obsažen v §14a a jeho znění bylo následující: „Čin jinak trestný, který někdo vykoná za účelem dosažení společensky prospěšného cíle, není trestným činem, jestliže se stal v rámci přiměřeného rizika a byla učiněna nezbytná opatření k zabránění nebo snížení možných škodlivých následků. Přiměřenost rizika závisí na vzájemném poměru zamýšleného prospěchu a možných škodlivých následků, jakož i na jejich pravděpodobnosti. Nejde o přiměřené riziko, jestliže společensky prospěšného cíle mohlo být za daných okolností dosaženo s menším rizikem nebo bez něho.“¹⁸ Tento institut však prosazen nebyl, jeho zpracování bylo dále odloženo.

Oto Novotný, jeden z našich předních právních odborníků, hovoří o dovoleném riziku v souvislosti s vykonáváním společensky vysoce ceněných činností, u kterých se nelze vyhnout určitému nebezpečí. Bez takového nebezpečí

---

¹⁶ *Kuchta, J.* Riziko v pojetí kriminologickém a juristickém. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 1997. s. 79

¹⁷ *Nezkusil, J.* Československé trestní právo, 3. doplněné a částečně přepracované vydání. Praha: Orbis, 1976. s. 128

¹⁸ *Kuchta, J.* Riziko v pojetí kriminologickém a juristickém. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 1997. s. 86

by však nebyl možný jakýkoliv vědeckotechnologický pokrok. Novotný říká, že onu dovolenost rizika můžeme někdy dovést i z ustanovení o krajní nouzi nebo výkonu povinností v zaměstnání. Pokud ji však takto dovést nemůžeme, dovolené riziko ve výrobě a výzkumu funguje samostatně jako jeden z důvodů, který protiprávnost činu vylučuje.

Společensky prospěšný cíl, ke kterému se dovolené riziko vztahuje, může být různý podle druhu vykonávané činnosti. V ekonomice může jít například o rozvoj výroby nebo odvrácení hrozící škody. Důležitým požadavkem u dovoleného rizika bylo, aby hrozící škoda nebyla příliš velká, zvláště pak byl kladen důraz na to, aby nedošlo k ohrožení zdraví nebo života.¹⁹

Přes nedostatek výslovné právní úpravy byly tedy právními odborníky poměrně podrobně určeny meze dovoleného rizika. Nicméně přípustné riziko nebylo ani v trestním zákoně uvedeno a tato problematika byla ponechána pouze na právní teorii. S připravovaným novým trestním zákoníkem mělo být přípustné riziko poprvé zakotveno v zákoně.

Trestní zákon č. 40/2009, který nabyl účinnosti 1. 1. 2010, poprvé výslovně uvedl přípustné riziko jako součást zákonné úpravy v §31.

---

¹⁹Novotný, O. Dolenský, A. Jelínek, J. Vanduchová, M. Trestní právo hmotné. I. Obecná část. 3. přepracované vydání. Praha: Codex, 1997. s. 202-203

§ 31

Přípustné riziko

(1) Trestný čin nespáchá, kdo v souladu s dosaženým stavem poznání a informacemi, které měl v době svého rozhodování o dalším postupu, vykonává v rámci svého zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce společensky prospěšnou činnost, kterou ohrozí nebo poruší zájem chráněný trestním zákonem, nelze-li společensky prospěšného výsledku dosáhnout jinak.

(2) Nejde o přípustné riziko, jestliže taková činnost ohrozí život nebo zdraví člověka, aniž by jím byl dán k ní v souladu s jiným právním předpisem souhlas, nebo výsledek, k němuž směřuje, zcela zřejmě neodpovídá míře rizika, anebo provádění této činnosti zřejmě odporuje požadavkům jiného právního předpisu, veřejnému zájmu, zásadám lidskosti nebo se přičí dobrým mravům.²⁰

---

²⁰Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

2. Okolnosti vylučující protiprávnost

2.1 Základy trestní odpovědnosti

Odpovědnost můžeme v běžné mluvě chápat různými způsoby, často se jí rozumí výkon nějaké důležité povinnosti či činnosti, nebo také to, že si takovou povinnost uvědomujeme. Termín odpovědnost v právním smyslu označuje důsledky spojené s výkonem určité činnosti, respektive s porušením povinnosti.²¹

V rámci lidské společnosti se objevují činy, které více či méně ohrožují nebo poškozují určité zájmy a společnost je vnímá a uznává jako škodlivé, společensky nebezpečné. Je žádoucí, aby se proti nim společnost chránila, a to stanovením trestů za ně. Tyto činy mají určité znaky, které jsou odrazem jejich nebezpečnosti pro společnost.²²

Proto, aby mohl být někdo trestně odpovědný, musí naplnit tyto znaky trestného činu. Zároveň však musí jeho jednání být protiprávní. Má se tu na mysli protiprávnost znamenající rozpor s právní normou, kterou obsahuje platný právní řád.²³ Ovšem ne každý protiprávní čin, je činem trestným. Záleží na stupni společenské nebezpečnosti, kterého musí nedovolený čin dosáhnout. Musí se tedy jednat o vyšší stupeň nebezpečnosti pro společnost. Pokud čin takového stupně nedosahuje, ale jako nedovolený je popsán, může se jednat o přestupek, jiný správní nebo pořádkový delikt atd. Může se stát, že i čin dovolený se svými znaky podobá činu trestnému. V tomto případě se však o trestný čin jednat nemůže, protože aby byla naplněna skutková podstata trestného činu, musí se jednat o čin nedovolený, protiprávní.²⁴

---

²¹Hajn, P. Riziko a odpovědnost v hospodářské praxi. 1. vydání. Brno: Svoboda, 1984. s.18

²²Solnař V., Císařová D., Fenyk J. *Základy trestní odpovědnosti. Podstatně přepracované a doplněné vydání.* Praha: Lexis Nexis, 2004. s.,63

²³Jelínek, J. a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. 2. Vydání. Praha: Leges, 2010. s. 241

²⁴Novotný, O. Dolenský, A. Jelínek, J. Vanduchová, M. Trestní právo hmotné. I. Obecná část. 3. přepracované vydání. Praha: Codex, 1997. s. 187

2.2 Okolnosti vylučující protiprávnost

Okolnosti vylučující protiprávnost můžeme zjednodušeně chápat jako důvod, pro který je čin jinak trestný činem dovoleným. Takový čin nemůže být základem trestní odpovědnosti pachatele, neboť mu chybí znak trestného činu – protiprávnost. Jednání, které probíhá za těchto okolností je tedy od svého začátku jednáním po právu.²⁵ Pokud se jedná o jednu z okolností vylučujících protiprávnost, má to stejný důsledek, jako když činu chybí typické znaky trestného činu nebo tento čin nedosahuje požadovaného stupně nebezpečnosti pro společnost. Okolnosti vylučující protiprávnost je možno aplikovat analogicky, neboť ve svém důsledku zužují trestněprávní odpovědnost. Nedochozí tedy k porušení jedné z nejvýznamnějších zásad trestního práva: „nullum crimen sine lege“.²⁶

Platný trestní zákoník uvádí pět různých okolností vylučujících protiprávnost. Není to však celý taxativní výčet, neboť se můžeme setkat i s okolnostmi vylučujícími protiprávnost, které nejsou v zákoně uvedené.

V zákoně uvedené jsou tedy tyto:

- krajní nouze (§28)
- nutná obrana (§29)
- svolení poškozeného (§30)
- přípustné riziko (§31)
- oprávněné použití zbraně (§32)²⁷

---

²⁵Jelínek, J. a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. 2. Vydání. Praha: Leges, 2010. s. 241

²⁶Solnař V., Císařová D., Fenyk J. *Základy trestní odpovědnosti. Podstatně přepracované a doplněné vydání.* Praha: Lexis Nexis, 2004. s. 145

²⁷Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Tyto instituty jsou tedy v trestním zákoníku výslovně uvedené, ale jak již bylo zmíněno, právní teorie i praxe zná ještě další, které můžeme do obecných okolností vylučujících protiprávnost zařadit. Tyto mohou být použity, přesto že nejsou v zákoně obsaženy, z důvodu přípustnosti analogie zákona ve prospěch pachatele. Tuto skupinu označujeme souhrnně jako výkon dovolené nebo přikázané činnosti.²⁸

Existuje ještě jedna okolnost vylučující protiprávnost, kterou ale neřadíme mezi obecné, ale mezi specifické okolnosti vylučující protiprávnost. Jedná se konkrétně o beztrestnost policejního agenta. Tato beztrestnost se však (za splnění určitých podmínek) vztahuje pouze na trestný čin účasti na organizované skupině a dále pak na trestné činy taxativně uvedené v § 363 trestního zákoníku.

Veškeré uvedené okolnosti vylučující protiprávnost nesmíme zaměnit s dalším institutem trestního práva – zánikem trestnosti. Zatímco u okolností vylučujících protiprávnost se dotčené jednání, které je činem jinak trestným, od počátku považuje za jednání povolené, v souladu se zákonem, neboť u něj chybí jeden ze základních znaků trestného činu – protiprávnost. U zániku trestnosti jednání naplňuje všechny znaky trestného činu, je tu plně odůvodněna trestní odpovědnost pachatele, ale z důvodu následného splnění určitých podmínek pachatelem nebo na základě určitých okolností jeho trestnost zaniká. K zániku trestnosti může dojít například z důvodu promlčení trestního stíhání nebo po projevení účinné lítosti.²⁹

2.2.1 Okolnosti vylučující protiprávnost v zákoně uvedené

Krajní nouze

Podle vynikajícího českého právního teoretika Jiřího Jelínka: „Při krajní nouzi dochází ke střetu dvou zájmů chráněných trestním právem. Jednomu z těchto zájmů hrozí porucha, která může být odvrácena pouze poruchou druhého

---

²⁸ *Jelínek, J. a kol.* Trestní právo hmotné. Obecná část. 2. Vydání. Praha: Leges, 2010. s. 242

²⁹ *Jelínek, J. a kol.* Trestní právo hmotné. Obecná část. 2. Vydání. Praha: Leges, 2010. s. 242-243

zájmu.³⁰ Toto platí za splnění zákonem stanovených podmínek pro krajní nouzi. Tento institut můžeme chápat jako nejobecnější okolnost vylučující protiprávnost. Např. nutná obrana je totiž vlastně speciálním a kvalifikovaným případem krajní nouze. Celkově můžeme říct, že mezi krajní nouzí a ostatními okolnostmi vylučujícími protiprávnost vždy najdeme nějakou souvislost nebo podobnost.³¹

Aby šlo o krajní nouzi, musí osoba takto jednající odvracet nebezpečí hrozící zájmu chráněnému trestním zákonem, zároveň takové nebezpečí musí hrozit přímo a bezprostředně. Přitom nerozhoduje odkud nebo od koho nebezpečí pochází. Často může jít o živelné síly, útok zvířete, nebo i nebezpečí vyvolané jinou osobou. To ovšem zahrnuje institut nutné obrany. To, že nebezpečí musí hrozit přímo a bezprostředně v podstatě znamená, že nemůže jít o nebezpečí, které již pominulo nebo které bude pravděpodobně hrozit v budoucnu.³²

Dalšími dvěma důležitými podmínkami krajní nouze jsou tzv. požadavky subsidiarity a proporcionality. Subsidiarita krajní nouze vyjadřuje požadavek, aby hrozící nebezpečí nebylo možno odvrátit jinak. Proporcionalita požaduje, aby následek, který vznikne odvrácením nebezpečí, nebyl zřejmě stejně závažný nebo ještě závažnější než ten, který hrozil. Při porovnání toho, jak závažný byl následek hrozící a následek způsobený jednáním v krajní nouzi je nutno rozhodovat individuálně a vzít v úvahu všechny okolnosti případu. Zpravidla je na nejvyšší úroveň chráněných zájmů postaveno zdraví člověka, přitom pochopitelně musíme brát v úvahu, o jak intenzivní ohrožení jednotlivého zájmu jde.

Dále se nejedná o krajní nouzi, je-li ten, komu nebezpečí hrozilo, povinen ho snášet. Tato poslední podmínka se může vztahovat například na hasičský personál při hašení požáru a povinnost snášet nebezpečí je dána zvláštním

---

³⁰Jelínek, J. a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. 2. Vydání. Praha: Leges, 2010. s. 243

³¹Císařová, D. K nové koncepci okolností vylučujících protiprávnost. Trestní právo, č. 10/2000, str. 9

³²Novotný, O. Dolenský, A. Jelínek, J. Vanduchová, M. Trestní právo hmotné. I. Obecná část. 3. přepracované vydání. Praha: Codex, 1997. s. 190

předpisem. Tato podmínka byla opět zavedena po vzoru trestního zákona z roku 1950.

Pokud nejsou tyto podmínky splněny, nemůžeme hovořit o krajní nouzi. V takovém případě by pachatel za takový čin byl trestně odpovědný. Takovéto vybočení z mezí krajní nouze označujeme jako exces. Podmínky musí být splněny všechny současně.³³

Nutná obrana

Úkolem státu je chránit své občany a jejich zájmy. V některých případech však není možné, aby došlo k zásahu veřejné moci, když některému z chráněných zájmů hrozí újma. Na pomoc v této situaci přichází právě institut nutné obrany. Jednání v nutné obraně proto můžeme považovat za jakousi náhradu zásahu veřejné moci v rámci svépomoci.

Další okolností vylučující protiprávnost je tedy nutná obrana, která je krajní nouzi velice podobná a úzce s ní souvisí. Jedná se vlastně o privilegovaný případ krajní nouze, kdy rozdíl je tu v tom, že jednání v krajní nouzi směřuje k odvrácení jakéhokoliv hrozícího nebezpečí, zatímco jednání v nutné obraně směřuje vždy k odvrácení hrozícího útoku, tedy úmyslného, protiprávního jednání jiné osoby. Zároveň při nutné obraně vzniká škoda pouze útočníkovi, u krajní nouze může škoda vzniknout i třetím osobám.

Stejně jako u krajní nouze i zde musí být splněny určité objektivní podmínky, aby se jednalo o nutnou obranu. Základní podmínkou je tedy to, že jednání v nutné obraně musí směřovat k odvrácení přímo hrozícího nebo trvajícího útoku, na rozdíl od krajní nouze, kde stačí jakékoliv hrozící nebezpečí.³⁴ Tento útok musí, stejně jako u krajní nouze, směřovat proti zájmu chráněnému zákonem, je vždy protiprávní, nemusí však být vždy trestným činem, i když jím zpravidla bývá. Útokem většinou bývá konání, ale lze se ho dopustit i

---

³³ *Jelínek, J. a kol.* Trestní právo hmotné. Obecná část. 2. Vydání. Praha: Leges, 2010. s. 243-247

³⁴ *Jelínek, J. a kol.* Trestní právo hmotné. Obecná část. 2. Vydání. Praha: Leges, 2010. s. 250

opomenutím. Dále je tu otázka, kdy je útok přímo hrozící. V případě nutné obrany ještě nemusí dojít k samotnému útoku, ale podle okolností, povaze a chování útočníka je nepochybné, že útok bezprostředně hrozí.³⁵

Další podmínkou nutné obrany a zároveň odlišující od krajní nouze je tu požadavek přiměřenosti nutné obrany, která nesmí být útoku zcela zjevně nepřiměřená. Lze předpokládat, že nutná obrana bude intenzivnější než hrozící nebo trvajícím útok, měla by totiž vést k jeho spolehlivému odvrácení. Proto je jasné, že nutnou obranou se nemyslí pouze obrana pasivní např. ve smyslu odrážení útočnickových ran, ale počítá se tu i s aktivitou obránce. Takto se však obránce nestává útočníkem. Kdo je v takovém případě útočníkem poznáme podle iniciativy na začátku střetu. Chybí tu požadavek subsidiarity, který je jednou z podmínek krajní nouze. Zcela pochopitelně zde nemůže být řeč o povinnosti útok snášet.

Pro nutnou obranu i krajní nouzi platí, že takto jednat může kdokoliv. Odvrátit útok (hrozící nebezpečí) může subjekt i v tom případě, že není namířen přímo proti němu a sám jím tedy není dotčen. Pak mluvíme o pomoci v nutné obraně (pomoc v nouzi).³⁶

Podobně jako u krajní nouze lze i u nutné obrany vybočit z jejich mezí a tím být trestně odpovědný za trestný čin, jehož skutková podstata byla tímto jednáním naplněna. Právní teorie zná dva typy vybočení (excesů) a jsou jimi exces intenzivní, ke kterému dochází, pokud byla obrana zcela zjevně nepřiměřená útoku, a exces extenzivní, který se vyznačuje tím, že k obraně docházelo nebo bylo pokračováno v době, kdy útok již nehrozil.³⁷ Intenzivní exces můžeme ještě rozšířit o větu: „Ten, kdo odvrací útok, aniž by byly zcela splněny podmínky nutné obrany, není trestně odpovědný, jednal-li v silném

---

³⁵Novotný, O. Dolenský, A. Jelínek, J. Vanduchová, M. Trestní právo hmotné. I. Obecná část. 3. přepracované vydání. Praha: Codex, 1997. s. 194-195

³⁶Jelínek, J. a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. 2. Vydání. Praha: Leges, 2010. s. 251-254

³⁷Jelínek, J. a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. 2. Vydání. Praha: Leges, 2010. s. 256

rozrušení způsobeném útokem, které u něho vedlo ke strachu, zmatku, nebo úleku.”³⁸

Svolení poškozeného

Svolení poškozeného je dalším institutem, který protiprávnost vylučuje, na rozdíl od ostatních takových institutů se ale nevyznačuje objektivní společenskou prospěšností, nýbrž zde můžeme mluvit o prospěšnosti subjektivní, tedy pro toho, kdo svolení dal.³⁹

Opět jako u předchozích okolností vylučujících protiprávnost zde musí být splněny stanovené podmínky, aby mohlo jít o svolení poškozeného ve smyslu trestního zákoníku. První z podmínek bude jistě to, že poškozený bude udávat svolení, které se týká zájmů, o kterých může sám rozhodovat a porušení těchto zájmů se nedotýká zájmů ostatních nebo celé společnosti.

Je tu také zužující kritérium pro poškozeného, který nemůže udělit souhlas k ublížení na zdraví nebo usmrcení. Výjimkou z tohoto je svolení k určitým lékařským zákrokům. Lékařské zákroky ovšem musí být v dané době v souladu s právním řádem a poznatky lékařské vědy a praxe. Typicky se svolení poškozeného objevuje při transplantacích orgánů, při kterých může dojít ke komplikacím a nikdy tak nejsou zcela bez rizika. Je zajímavé, že případy, kdy k negativnímu důsledku dojde, jsou v médiích běžně rozebírány a nikdo se nepozastavuje nad tím, zda negativní důsledky jsou způsobeny jednáním po právu nebo protiprávním. Bez institutu svolení poškozeného by samozřejmě šlo o jednání protiprávní.⁴⁰

---

³⁸*Císařová, D.* K nové koncepci okolností vylučujících protiprávnost. *Trestní právo*, č. 10/2000, str. 9

³⁹*Kratochvíl, V. a kol.* *Kurs trestního práva. Trestní právo hmotné. Obecná část.* 1. vydání. Praha: C. H. Beck. 2009, s. 389

⁴⁰*Císařová, D.* K nové koncepci okolností vylučujících protiprávnost. *Trestní právo*, č. 10/2000, str. 9

Svolení poškozeného nemůže být uděleno kdykoliv, zásadně jen před činem nebo při činu, i když dodatečný souhlas je výjimečně možný. V době činu musí tedy svolení poškozeného být již uděleno. Výjimka tu nastává pouze v případě, že jednající mohl důvodně předpokládat, že osoba, jejichž zájmů se čin týká, by toto svolení udělila. Protože ale nebyla činu přítomna, nemohla tak učinit.

Další podmínka se týká přímo daného svolení. Týká se tedy způsobu, jakým je svolení uděleno. To by mělo být vážné, dobrovolné, určité a srozumitelné. Pokud se pachatel mylně domnívá, že bylo takové svolení uděleno, musíme v takovém případě vycházet z ustanovení o skutkovém omylu.

Poslední podmínka se týká osoby, která svolení uděluje. Ta musí být schopna v tomto smyslu učinit takový závazný projev. Musíme brát v potaz její individuální schopnosti a vlastnosti v konkrétní situaci.⁴¹

Přípustné riziko

Touto okolností vylučující protiprávnost se v mé práci budu zabývat důkladněji, v této kapitole však objasním pouze ostatní okolností vylučující protiprávnost. Přípustným rizikem se budu zabývat podrobněji v samostatné kapitole.

Oprávněné použití zbraně

Trestní zákoník v §32 výslovně říká: Trestný čin nespáchá, kdo použije zbraně v mezích stanovených jiným právním předpisem.⁴²

Podmínky, které je nutno splnit, aby šlo o oprávněné použití zbraně jsou tedy obsaženy v jiných předpisech. Jde například o zákon č. 219/1999 Sb., o ozbrojených silách České republiky, zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky atd.

---

⁴¹Jelínek, J. a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. 2. Vydání. Praha: Leges, 2010. s. 257

⁴²Kuchta, Josef. Přípustné riziko jako okolnost vylučující protiprávnost v návrhu kodifikace trestního práva hmotného. Trestněprávní revue, č. 6/2004. s. 165

2.2.2 Okolnosti vylučující protiprávnost v zákoně neuvedené

Kromě výše zmíněných okolností vylučujících protiprávnost uvedených výslovně v trestním zákoníku známe ještě okolnosti vylučující protiprávnost v zákoně neuvedené, které byly vytvořeny právní teorií a praxí. Souhrnně je označujeme jako výkon dovolené nebo přikázané činnosti.

Můžeme zde mluvit například o výkonu práv a povinností, které vyplývají ze zákona, logicky proto nemohou být základem trestní odpovědnosti. Jako příklad můžeme uvést omezení osobní svobody tím, že soudce vezme obviněného do vazby. Samozřejmě pokud jsou splněny obecné podmínky pro vzetí do vazby. Jedná se sice o omezení osobní svobody, ale na základě ustanovení trestního řádu, proto se nemůže jednat o trestný čin.

Do této kategorie můžeme také zařadit výkon povolání. Jde o uznání určité společenské prospěšnosti a důležitosti některých povolání např. lékaře. Ten nemůže být trestně odpovědný za řádně provedené lékařské zákroky.⁴³ Tato problematika je však velice blízká přípustnému riziku. Můžeme z toho poznat, že institut přípustného rizika úzce souvisí s dalšími okolnostmi vylučujícími protiprávnost.

---

⁴³Novotný, O. Dolenský, A. Jelínek, J. Vanduchová, M. Trestní právo hmotné. I. Obecná část. 3. přepracované vydání. Praha: Codex, 1997. s. 200-201

3. Riziko v lidském životě a jeho trestnost

3.1 Obecný pojem riziko

Nejprve se mohu zmínit o samotném výrazu „riziko“ a o původu tohoto slova. Riziko pochází z italštiny, vzniklo ze slova „riscio“, což dnes můžeme přeložit jako „odvázat se“. Výraz se zřejmě začal používat s rozvojem mořeplavby ve starověkém Římě, kdy mělo latinské slovo „resecum“ znamenat skalisko.⁴⁴ Na slovo riziko narazíme v literatuře v mnoha různých významech a v odlišných souvislostech, proto je téměř nemožné dojít k nějaké univerzální definici tohoto výrazu, kterou by bylo možno použít v rozdílných situacích, a vždy by seděla. Nejobecnější definici bychom asi našli v naučných slovnících. Nejčastěji bývá popisováno jako „možnost nebezpečí nějaké újmy, nezdaru, ztráty při nějakém podnikání, činnosti“.⁴⁵ Můžeme z toho poznat, že riziko je vždy spojováno s lidským chováním, jednáním a zvláště rozhodováním. Rozhodování provází každého jedince celým životem, protože vždy je tu více možností, jak se zachovat, a záleží čistě na úvaze člověka, kterou si vybere. Důsledek všech rozhodnutí je vždy spojen s určitou nejistotou. O každém jednání můžeme říct, že je rizikové, pokud může zapříčinit různý průběh nebo výsledek.⁴⁶

O riziku v souvislosti s ekonomikou a podnikáním hovoří právník Petr Hajn. Riziko popisuje P. Hajn jako možnost určité ztráty. V této souvislosti dovozuje i význam slova rizikový jako nebezpečný. Riziko musíme vždy spojovat s nejistotou. Rizikové jsou případy, kdy nedokážeme přesně určit průběh nějakého jevu nebo jeho výsledek. V neposlední řadě spojuje Hajn riziko s lidským rozhodováním, kdy tu riziko představuje jakousi „negativní odchylku od

---

⁴⁴Rejzek, J. Český etymologický slovník. Voznice: Leda, 2001, s. 541

⁴⁵Kuchta, J. Riziko v pojetí kriminologickém a juristickém. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 1997. s. 11

⁴⁶Kuchta, J. Riziko v pojetí kriminologickém a juristickém. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 1997. s. 11-13

žádoucího stavu věci“. Důsledky našich rozhodnutí můžeme často posoudit až podle budoucích událostí, které lze předem stanovit jen v rámci určité pravděpodobnosti.⁴⁷

Míra rizika může být snížena jednajícím subjektem, který přichází s rizikovými situacemi často do styku. Je také schopný nejistotu vzniku důsledku ocenit a určit její pravděpodobnost. V reálném světě však nikdy není riziková situace spojena pouze s očekávaným výsledkem podle lidských znalostí. Právě rizikové situace v sobě vždy nesou i možnost výsledku, který daný subjekt neočekával. Ať už se jedná o výsledek, který očekávat měl a mohl, nebo o výsledek, který za dané situace očekávat nemohl. Pokud ovšem hovoříme o riziku z hlediska trestněprávního, musíme kalkulovat pouze s těmi okolnostmi, které jsou poznatelné, neboť jinak by nemohlo jít o zaviněné jednání, tím pádem by byla trestněprávní odpovědnost vyloučena.

S pojmem rizika úzce souvisí i pojem nebezpečí, dokonce někteří autoři chápou tyto pojmy jako splývající či vzájemně se kryjící. Pojmy jsou si velice podobné například tím, že oba v sobě zahrnují určitou možnost vzniku škodlivé změny, ne však její nutnost. Jasný rozdíl mezi nimi však můžeme spatřovat v jejich vztahu ke vzniku určitého následku. Zatímco u nebezpečí je tu pouze určitá možnost způsobení škody, u rizika se tu počítá i s možností pozitivního následku, tedy následku, který byl zamýšlený a je prospěšný. Můžeme tedy usoudit, že pojem rizika v sobě zahrnuje i pojem nebezpečí, je však širší.⁴⁸

Definici rizika také přináší český odborník na trestní právo Pavel Šámal: „Riziko je určitý stav nejistoty, zdali se vůbec nebo v očekávané míře dostaví žádoucí následek, a to při vědomí, že může dojít také k následku negativnímu.“⁴⁹

---

⁴⁷Hajn, P. Riziko a odpovědnost v hospodářské praxi. 1. vydání. Brno: Svoboda, 1984. s. 9-11

⁴⁸Kuchta, J. Riziko v pojetí kriminologickém a juristickém. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 1997. s. 11-13

⁴⁹Šámal, P. Trestní zákoník – komentář 1. díl. Praha: C. H. Beck, 2012. s. 355

Důležitou roli hrálo posuzování rizika hlavně v oblasti ekonomie, kde bylo chápáno jako „součást odpovědnosti plynoucí z nevyhnutelné volby z více alternativ v konkrétních ekonomických a řídicích procesech, mající rozdílné, ale často i protichůdné důsledky.“⁵⁰

3.2 Druhy rizik

V dnešní době se riziko vyskytuje v oblastech vědy, výzkumu, výroby i obchodu, ale nejen v nich. Narazíme na něj i ve sportu nebo zdravotnictví. Otázka rizika je čím dál více aktuální, neboť s neustále rychleji se rozvíjejícími odvětvími se zvyšuje četnost a potřeba rizikového rozhodování. Také společenský dopad takového rozhodování se výrazně zvýšil.⁵¹

Riziko můžeme dělit několika způsoby. Základní a také nejčastější dělení je podle toho, s jakou společenskou činností je riziko spojeno. Podle tohoto kritéria můžeme tedy rizika rozdělit na:

- politická
- hospodářská
- pracovní
- technická
- lékařská
- sportovní a jiná.

Toto dělení přináší Josef Kuchta, přední právní teoretik a odborník, a navazuje tak na rozdělení rizik, s kterým přišel P. Hajn. V rámci těchto jednotlivých činností, kde riziko spatřujeme, můžeme ještě dále dělit rizika

---

⁵⁰Kuchta, J. Riziko v pojetí kriminologickém a juristickém. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 1997. s. 11-13

⁵¹Kuchta, Josef. Přípustné riziko jako okolnost vylučující protiprávnost v návrhu kodifikace trestního práva hmotného. Trestněprávní revue, č. 6/2004. s. 165

podrobněji. Např. hospodářské riziko je možno rozdělit na několik dalších podskupin:

- výrobní riziko (týká se samotného výrobního procesu)
- investiční riziko (objevuje se např. při rozhodování o financování určitého projektu)
- obchodní, tržní a měnové riziko (týkající se přímo vyrobeného zboží)
- riziko ve výzkumu a ve vývoji atd.

Zajímavým oborem činností, kde se riziko hojně vyskytuje, je lékařství. V jeho rámci můžeme také shrnout několik podskupin. Můžeme mluvit o:

- operačních rizicích při poskytování zdravotní péče
- rizika ve výzkumu a při zavádění nových léčebných metod
- další rizika týkající se jednotlivých specifických činností v rámci lékařství (např. při transplantaci orgánů, při umělém oplodňování apod.).⁵²

Dosud bylo popsáno rozdělení podle činností, kterých se riziko týká a v kterých se objevuje. Avšak riziko můžeme dělit i z jiných hledisek. P. Hajn přichází s rozdělením rizik na statická a dynamická. U statických rizik je tu vždy pouze nebezpečí ztráty. S takovými riziky se můžeme setkat u typicky rizikových povolání (např. riziko hasiče při hašení požáru). Naopak u rizik dynamických je vždy s hrozícím nebezpečím spojena šance na mimořádný zisk. Typicky také statická rizika doprovázejí určitou činnost, dynamická jsou zase nejčastěji spojena s určitým rozhodnutím.⁵³

---

⁵²Kuchta, J. Riziko v pojetí kriminologickém a juristickém. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 1997. s. 11-18

⁵³Hajn, P. Riziko a odpovědnost v hospodářské praxi. 1. vydání. Brno: Svoboda, 1984. s. 12

3.3 Riziko v lidském životě

Jak již bylo napsáno výše, riziko je neodmyslitelně spojeno s lidským chováním a zasahuje snad do všech oblastí společenského života. Je přirozeným zájmem společnosti, aby byla podporována riziková jednání v určitých oborech, neboť to má za následek pozitivní přínos celé společnosti. Pokud by se společnost snažila vyhýbat všem rizikovým jednáním, zásadně odmítala všechny činnosti spojené s rizikem, byl by to nesmyslný postoj, neboť bychom tím samy sebe připravovali o jakýkoliv technologický pokrok, rozvoj vědy atd. Cílem je tedy určitá rizika od sebe odlišit. Ze sociálního pohledu můžeme rozdělit rizika na ty, která jsou společensky prospěšná. Jsou to rizika, která je nutno podstoupit v zájmu rozvoje a dalšího fungování společnosti. Druhou skupinou jsou rizika společensky škodlivá a nebezpečná. První skupinu rizik je nutno podporovat, zatímco u druhé je zájem společnosti je odstranit nebo alespoň minimalizovat. Takové rozdělení směřuje především k ochraně jednotlivce a společnosti před nepříznivými dopady škodlivých rizik. Ta může probíhat například prostřednictvím různých faktických opatření nebo stanovením odpovědnosti za provádění takových jednání.

Problém ovšem vyvstává při hodnocení činností a rizik z nich plynoucích z různých pohledů. V praxi se totiž často nesetkáváme jen s rozhodováním, na které by byla jasná a jednoznačná odpověď. Zvláště u složitých rozhodnutí musíme počítat s mnoha faktory a různými možnými důsledky a riziky, která mohou být při současném stavu poznání a informovanosti velice těžko odhadnutelná.

Na další překážku můžeme narazit při posuzování rizika jednotlivými subjekty. Vyhodnocování rizika může být ovlivněno subjektivními zájmy jednajícího a vůbec celý proces zhodnocení a zvážení všech rizik může být silně ovlivněn jeho představou.⁵⁴

Jak vidíme, riziko je nedílnou součástí společenského života, avšak zatímco některá rizika malého významu není potřebné zákonně upravovat, jiná

---

⁵⁴Kuchta, J. Riziko v pojetí kriminologickém a juristickém. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 1997. s. 30-34

musejí být v zájmu jednotného výkladu a právní jistoty občanů právně regulována. Je nutné podporovat tvůrčí činnosti občanů, která může přinést prospěch celé společnosti. Tato podpora nesmí být pouze ve formě toho, že občané mají z této rizikové činnosti určitý prospěch, ale zároveň musí mít právní jistotu, že pokud jejich rizikové jednání neskončí společensky prospěšným výsledkem, ale výsledkem negativním a škodlivým, neponesou trestní odpovědnost ani jinou újmu.⁵⁵

3.4 Riziko z právního hlediska

Právně definovat pojem rizika je velice obtížné. Obecnou právní definici se snaží podat J. Kuchta: „Způsob rozhodovací a realizační činnosti, která se spojuje s vyjádřitelnou mírou nejistoty nastoupení pozitivního nebo negativního následku a je natolik důležitá, že se stává předmětem právní úpravy.“⁵⁶

Účelem právní úpravy rizika není postihnoutí všech lidských činností tímto institutem, neboť v lidském životě dochází každodenně k podstoupení určitých drobných rizik. Je tomu u všedních činností, kdy si mnohdy ani neuvědomujeme, že při našem jednání nějaké riziko podstupujeme (např. při jízdě na kole). Taková jednání nejsou zákonem upravena a není to ani v zájmu společnosti, aby byla, neboť tu jde převážně o sféru jednotlivce. Potřeba rizikové činnosti právně regulovat přichází až v případě, když mohou způsobit důsledky významné pro jiné osoby nebo společnost jako celek. Zvláště když může dojít k poškození jejich zájmů.

Sociální jednání nejsou trestná, pokud u nich chybí od počátku společenská nebezpečnost. Ovšem z hlediska rizikových jednání je nemůžeme posuzovat pouze co do jejich následku. Takové hodnocení by bylo příliš jednostranné a nežádoucí, i když trestněprávní následek je přesto důležitým

---

⁵⁵Kuchta, J. Riziko v pojetí kriminologickém a juristickém. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 1997. s. 75

⁵⁶Kuchta, Josef. Přípustné riziko jako okolnost vylučující protiprávnost v návrhu kodifikace trestního práva hmotného. Trestněprávní revue, č. 6/2004. s. 165

faktorem. Zkoumání vzniklé škody by se nemelo omezovat pouze na škodu samotnou, ale také na všechny okolnosti, motivy a souvislosti, proč ke škodě došlo.⁵⁷ Každé jednání tedy musíme posuzovat jak z hlediska objektivního (opravdový výsledek pachatelova jednání), tak z hlediska subjektivního (sociální záměr jeho jednání). Obecně platí, že pokud tu je nějaká užitečnost pro společnost, může to mít za následek snížení nebo úplné odstranění nebezpečnosti činu pro společnost.⁵⁸ U rizikových činností je totiž kromě výše a závažnosti škody (trestněprávního následku) nutné se zabývat příčinnou souvislostí mezi nastalým následkem a jednáním pachatele. Řeší se tu, jak vysoká byla pravděpodobnost, že trestněprávní následek nastane v závislosti na dotyčném jednání. Neméně důležitá je otázka zavinění. Může se totiž stát, že jednajícím subjekt o riziku vůbec nevěděl. V tomto případě se zkoumá, jestli o něm vědět měl nebo vědět mohl, a pokud si riziko uvědomoval, jestli ho správně zhodnotil. Může nastat i situace, kdy podstoupené riziko má trestněprávní následek, přesto z pohledu celé společnosti prospěšné a žádoucí.

Na druhé straně se můžeme setkat s lidským jednáním, které, ač je velice rizikové, někdy až hazardní a nebezpečné, vyvolá kladný následek. Takové jednání je potřeba vymýtit, neboť netrestat takové jednání jen z důvodu, že od škodlivého následku ho uchránila náhoda nebo štěstí, by bylo proti smyslu celého právního systému. Toto se týká některých ohrožovacích trestných činů, například trestný čin obecného ohrožení podle § 272.

Co se týče společenského dopadu rizikových činností, přichází J. Kuchta s jejich rozdělením na 5 různých variant:

- dovolené riziko se společensky pozitivním průběhem a výsledkem
- dovolené riziko s pozitivním průběhem a negativním výsledkem

---

⁵⁷Kuchta, J. Riziko v pojetí kriminologickém a juristickém. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 1997. s. 35-37

⁵⁸Kuchta, J. Riziko v pojetí kriminologickém a juristickém. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 1997. s. 80-81

- nedovolené riziko s negativním průběhem a výsledkem
- negativní riziko s negativním průběhem a pozitivním výsledkem
- i přes existující povinnosti nerealizované riziko, které by přineslo po pozitivním průběhu pozitivní výsledky.⁵⁹

---

⁵⁹*Kuchta, J.* Riziko v pojetí kriminologickém a juristickém. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 1997. s. 35-37

4. Přípustné riziko v jednotlivých profesích

4.1 Přípustné riziko v platné právní úpravě

Tento institut nebyl do trestního zákoníku z roku 2009 výslovně zákonem upraven. Neznamená to ovšem, že jde o institut nový, dříve neznámý. Již dlouho bylo přípustné riziko dovozováno v rámci právní vědy a používáno právní praxí.⁶⁰ Přípustné riziko řadíme nesporně do okolností vylučujících protiprávnost, je u něj stejný účel i společenská prospěšnost jako u ostatních. Co se týče podobnosti s nimi, nejlíže můžeme přípustné riziko asi připodobnit ke krajní nouzi. Je však jasné, že mezi nimi existují i nezanedbatelné rozdíly, protože se jedná o samostatné instituty. Podobnost můžeme najít v tom, že jak u krajní nouze, tak u přípustného rizika, tu hrozí určité nebezpečí. Zatímco u krajní nouze toto nebezpečí hrozí přímo a bezprostředně, u přípustného rizika není aktuální, avšak je tu nějaká jeho eventuální možnost. Další rozdíl můžeme spatřovat v subsidiaritě jednání v krajní nouzi a při přípustném riziku. Zatímco v prvním případě je takové jednání možné pouze za situace, kdy nebezpečí nelze odvrátit jinak. V druhém případě není tento požadavek tak přísný. Je tu možno připustit rizikové jednání, pokud lze výsledku dosáhnout i jinak, ale za významně méně výhodných okolností. Vztah přípustného rizika a krajní nouze můžeme chápat jako vztah speciality. Určitý vztah je tu nepochybně i k dalším okolnostem vylučujícím protiprávnost. Přípustné riziko má blízko k výkonu práv a povolání, to samé platí i o vztahu ke svolení poškozeného.⁶¹

Je spojováno se společensky ceněnými činnostmi, při kterých je nutné podstoupit určitou míru nebezpečí, protože bez něj by nemohlo dojít k žádoucímu pokroku nebo výsledku. Riziko se objevuje nejvíce u činnostech, kde je nutné činit důležitá rozhodnutí, ať už se jedná o riziko v lékařství, ve výzkumu nebo riziko

---

⁶⁰ *Jelínek, J. a kol.* Trestní právo hmotné. Obecná část. 2. Vydání. Praha: Leges, 2010. s. 259-262

⁶¹ *Kuchta, Josef.* Přípustné riziko jako okolnost vylučující protiprávnost v návrhu kodifikace trestního práva hmotného. Trestněprávní revue, č. 6/2004. s. 165

hospodářské.⁶² Hajn rozděluje takové důležité rozhodování podle míry informovanosti, kterou disponuje rozhodující se subjekt. Takto lze hovořit o rozhodování za a) jistoty, b) nejistoty a c) rizika. Rozhodování za jistoty je ta nejpohodlnější varianta, neboť subjekt má dostatečné vědomosti o všech okolnostech rozhodování a pouze zvolí tu nejvíce užitečnou alternativu. Taková rozhodnutí se zpravidla vyskytují zřídka. Pokud není vůbec jisté, která z budoucích vnějších situací může nastat a nelze racionálně rozhodnout, která alternativa bude nejužitečnější, jde o rozhodování za nejistoty. Tomu se velice podobá rozhodování za rizika. V takovém případě lze však určit či odhadnout pravděpodobnost, s jakou nastanou ony budoucí vnější situace.⁶³ O riziku hovoříme tehdy, je-li výsledek určité činnosti nejistý, ale v rámci dosažení určitého pozitivního výsledku je jeho podstoupení nutné. Činností se vždy musí sledovat dosažení společenského prospěchu.⁶⁴

O přípustném riziku můžeme hovořit pouze u těch osob, které činnost provádějí jako profesionálové a pouze profesionálové tedy mohou takto riskovat. Pokud by se tento institut totiž vztahoval i na „amatéry“, muselo by do něj být zahrnuto i např. provádění různých pokusů a experimentů např. s chemickými látkami „podomácku“.⁶⁵ Takové rizikové jednání nemůže podřadit pod §31 trestního zákoníku, neboť rozpoznat rizikovost takového jednání je schopna pouze kvalifikovaná osoba.⁶⁶

Nelze stanovit hranice přípustného rizika pro všechna riziková odvětví stejně. Jediným způsobem, jak vymežit, kdy se o přípustné riziko jedná a kdy ne, je stanovení obecnějších determinujících podmínek. Ze samotného účelu

---

⁶² Jelínek, J. a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. Leges, 2010. s. 259-262

⁶³ Hajn, P. Riziko a odpovědnost v hospodářské praxi. 1. vydání. Brno: Svoboda, 1984. s. 46

⁶⁴ Jelínek, J. a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. Leges, 2010. s. 259-262

⁶⁵ Císařová, D. K nové koncepci okolností vylučujících protiprávnost. Trestní právo, č. 10/2000, str. 9

⁶⁶ Šámal, P. Trestní zákoník – komentář 1. díl. Praha: C. H. Beck, 2012. s. 355

přípustného rizika lze dovodit podmínky, za kterých o něm vůbec můžeme hovořit.⁶⁷

V první řadě jde o osobu, která jedná v rámci přípustného rizika. Ta musí vykonávat společensky prospěšnou činnost a vykonávat ji v rámci svého povolání, funkce nebo zaměstnání. Jde tedy o to, aby činnost směřovala k dosažení společensky prospěšného cíle. Takto můžeme podle okolností rozdělit rizika podstoupená za účelem vytváření nových hodnot (rizika ve výzkumu a vývoji), za účelem rozmnožení hodnot dosavadních (rozšíření existující výroby) a za účelem změny postupů při získání takových hodnot (pronikání na nové zahraniční trhy).⁶⁸

Jednající osoba musí také postupovat v souladu s dosaženým stavem poznání a informacemi, které měl v době svého rozhodování o dalším postupu. Tuto podmínku nemůže brát jako nutnost dobrání se všech poznatků za každou cenu, ale jako zajištění optimální informovanosti.⁶⁹ Například není nutné se zabývat poznatky, které už jsou prokazatelně překonané, nebo zjišťovat poznatky, které jsou nepodstatné. Ty mohou být nahrazeny odhadem kvalifikované osoby.⁷⁰

Co se týče samotného rizika, je tu požadována jeho subsidiarita. To v praxi znamená, že požadovaného výsledku nelze dosáhnout, aniž by určité riziko bylo podstoupeno. Nelze připustit, aby byly v rámci přípustného rizika zkoušeny nové metody, pokud od nich nelze očekávat významný přínos. Může tu ovšem nastat problém při odmítání pokusů, u kterých je obtížné odhadnout jejich důsledky, když do budoucna mohou znamenat značný přínos.⁷¹ Musí být však vždy

---

⁶⁷*Kuchta, Josef.* Přípustné riziko jako okolnost vylučující protiprávnost v návrhu kodifikace trestního práva hmotného. *Trestněprávní revue*, č. 6/2004. s. 165

⁶⁸*Hajn, P.* Riziko a odpovědnost v hospodářské praxi. 1. vydání. Brno: Svoboda, 1984. s. 47

⁶⁹*Kuchta, Josef.* Přípustné riziko jako okolnost vylučující protiprávnost v návrhu kodifikace trestního práva hmotného. *Trestněprávní revue*, č. 6/2004. s. 165

⁷⁰*Šámal, P.* Trestní zákoník – komentář 1. díl. Praha: C. H. Beck, 2012. s. 356

⁷¹*Kuchta, Josef.* Přípustné riziko jako okolnost vylučující protiprávnost v návrhu kodifikace trestního práva hmotného. *Trestněprávní revue*, č. 6/2004. s. 165

následována zásada, že musí být odstraněno riziko zbytečné. Ostatní riziko, kterému se nelze vyhnout, je nutné maximálně zredukovat.⁷²

Také míra podstoupeného rizika musí být odpovídající výsledku. Lze říci, že existují tři kritéria určující stupeň rizika. Je to druh a význam zájmu, který je rizikem ohrožen, jak velká porucha tomuto zájmu hrozí a jaká je pravděpodobnost, že k této poruše může dojít. Podle těchto kritérií se v individuálních případech určí, zda byla míra rizika odpovídající. Měla by být výrazně vyšší pravděpodobnost očekávaného pozitivního výsledku než pravděpodobnost hrozící škody.⁷³ Problémem adekvátnosti rizika se zabýval již A. Miřička, který se pokusil vyjádřit míru nebezpečí pomocí jím stanovených pravidel. Pohlížel na celou věc z matematického hlediska. Jako proměnné (určené podle jím vytvořené stupnice) mu k výpočtu sloužily hodnota právem chráněného statku, rozsah hrozící škody a pravděpodobnost, že škoda nastane.⁷⁴

Při rizikové činnosti také nesmí dojít k ohrožení života nebo zdraví člověka, jestliže nebyl předtím udělen souhlas dotčenou osobou v souladu s jiným právním předpisem. Je důležité, aby si osoba ohrožená na zdraví nebo životě byla vědoma rizika, které podstupuje, a nebezpečí, které jí hrozí. Proto musí být o těchto rizicích řádně poučena. I když byl souhlas udělen, může být kdykoli odvolán.⁷⁵

Zásada o nepřípustnosti ohrožení zdraví nebo života je však značně rozporuplná. V určitých činnostech je totiž úplné vyhnutí se ohrožení zdraví nebo života téměř nemožné, přesto tyto činnosti zakázány být nemohou, neboť je v zájmu lidstva, aby se dále rozvíjely. Takové případy se objevují ve vysoce rizikových oborech jako je např. atomová energetika, kosmický výzkum, ale také

---

⁷²Šámal, P. Trestní zákoník – komentář 1. díl. Praha: C. H. Beck, 2012. s. 356

⁷³Jelínek, J. a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. 2. Vydání. Praha: Leges, 2010. s. 260-263

⁷⁴Miřička, A. O formách trestné viny a jich úpravě zákonně. Praha: Česká akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, 1902. s. 128

⁷⁵Šámal, P. Trestní zákoník – komentář 1. díl. Praha: C. H. Beck, 2012. s. 356

lékařství. V těchto oborech dochází k naplnění této zásady naprostou minimalizací těchto rizik. Nejčastěji se tak děje stanovením závazným pokynů a postupů např. ve formě stanovení předpisů o bezpečnosti práce. Navíc je zde možnost tato rizika určitým způsobem kompenzovat prostřednictvím např. dodatkové dovolené, rizikových příplatků atd.⁷⁶

Je pochopitelné, že pokud má někdo podstoupit určité riziko a může být tímto rizikem poškozen, musí být jeho podstoupení dobrovolné. Jinak by se jednalo o zásah do nezadatelných práv a svobod člověka.⁷⁷

Činnost, které se riziko týká, nesmí být v rozporu s jiným právním předpisem, s veřejným zájmem, zásadami lidskosti a dobrými mravy. Tam, kde je u rizikové činnosti přítomen právní předpis, který se jí týká, je nutné podle něj postupovat. Ne všechny činnosti však jsou popsány zvláštním právním předpisem. Proto musí být meze přípustného rizika ještě blíže stanoveny tzv. neurčitými právními pojmy: veřejný zájem, zásady lidskosti a dobré mravy. Tyto pojmy jsou velice obecné a jen těžko definovatelné, proto jsou přenechány soudní praxi a judikatuře při řešení konkrétních případů. Veřejný zájem je takový, který je ku prospěchu v podstatě celé společnosti. Dodržování zásad lidskosti v souvislosti s přípustným rizikem popisuje Šámal tak, že „nesmí být dotčeny zájmy lidstva z hlediska vědy, výzkumu, výroby a v dalších oblastech, kde se uplatní přípustné riziko”.⁷⁸ K porušení těchto zásad může dojít např. při výrobě zbraní hromadného ničení, při klonování lidských bytostí atd. Dobré mravy nejsou nikde zákonně upraveny. Jejich obsah a povahu můžeme najít v lidské morálce a společenských hodnotách, u kterých existuje určitý zájem společnosti k jejich dodržování.

V důvodové zprávě, co se týče přípustného rizika, se uvádí, že jeho definice pokrývá všechny případy tohoto rizika. Týká se tedy i sportovních aktivit

---

⁷⁶*Kuchta, Josef.* Přípustné riziko jako okolnost vylučující protiprávnost v návrhu kodifikace trestního práva hmotného. *Trestněprávní revue*, č. 6/2004. s. 165

⁷⁷*Kuchta, Josef.* Přípustné riziko jako okolnost vylučující protiprávnost v návrhu kodifikace trestního práva hmotného. *Trestněprávní revue*, č. 6/2004. s. 165

⁷⁸*Šámal, P.* Trestní zákoník – komentář 1. díl. Praha: C. H. Beck, 2012. s. 359

jako např. ragby, fotbal, motocyklové závody a různých povolání. Nejvýrazněji se pravděpodobně projevuje u lékařů, ale vztahuje se i na celou škálu dalších povolání, kdy takto jednající má velkou míru zodpovědnosti: např. lyžařští instruktoři. Takto vztáhnout institut přípustného rizika nemůžeme na sportovce amatérské, také u profesionálních sportovců to není vždy jednoznačné.⁷⁹

4.2 Riziko v medicíně

Zavedení institutu přípustného rizika do trestního zákona z roku 2009 bylo velice významné pro oblast zdravotnictví, do té doby se totiž soudní praxe snažila použití tohoto institutu co nejvíce vyvarovat a často si vystačila s použitím již dobře zavedených okolností vylučujících protiprávnost krajní nouze a nutné obrany. Tyto okolnosti, ač na první pohled nenaznačují úplnou spojitost se zdravotnictvím, se v něm objevují poměrně často. Typické je to například u neodkladných případů, kdy musí být proveden lékařský zákrok a není možno získat kvalifikovaný souhlas kvůli vážnému zdravotnímu stavu pacienta.⁸⁰

Avšak po zavedení přípustného rizika je možno pod tento institut zahrnout případy, na které jsou nutná obrana a krajní nouze nedostačující. Vzhledem k tomu, že se ve zdravotnictví často podstupuje určité riziko, které je v tomto oboru nevyhnutelné, je uplatňování trestního zákona na takové případy nežádoucí a mělo by k němu docházet co nejméně. Přestože tedy dojde k porušení některých vztahů, které jsou chráněny trestním zákonem, musíme tu postupovat podle zásady subsidiarity trestní represe. Je tedy důležité, aby vznikající spory nejčastěji mezi pacienty a lékařským personálem byly řešeny v první řadě jinou cestou než podáním trestního oznámení. Nejčastěji je poskytována ochrana porušených zájmů a náhrada škody z hlediska občanskoprávního. Není pravidlem, že k trestněprávnímu postihu nemůže dojít, byla-li již uplatněna ochrana jiným právním předpisem.

---

⁷⁹Šámal, P. Trestní zákoník – komentář 1. díl. Praha: C. H. Beck, 2012. s. 355-359

⁸⁰Teryngel, J. Ochrana zdravotnictví v novém kodexu. Zdravotnictví a právo, č. 3/2009. s. 3-4

Musíme brát v úvahu, že lékaři při výkonu svého povolání podstupují řadu rizik. Některá nejsou ani sami schopni ovlivnit a důsledkem může být ohrožení zájmů a hodnot chráněných trestním zákonem. Pokud mluvíme o případě přípustného rizika ve zdravotnictví, popisuje ho expert na právo ve zdravotnictví Karel Cibulka takto: „Lze tak považovat jednání lékaře nebo jiného zdravotníka lege artis, jímž sice ohrozil nebo porušil takovou hodnotu, která je též chráněna trestním zákonem, nicméně na základě dostupných informací nemohl společensky prospěšného dosáhnout jinak.“ Výrazem lege artis se zde míní „v souladu s dostupnými poznatky lékařské vědy“. Je ovšem také nutné, aby byl takový postup zkoumán i ze subjektivního hlediska lékaře. Tedy jestli v dané situaci a za daných okolností mohl lékař takto postupovat. V praxi může nastat situace, kdy lékař musí provést neodkladný úkon na základě správně vyhodnoceného zdravotního stavu pacienta, avšak provede takový úkon tzv. zastaralou metodou, která je ovšem v takové situaci jedinou dostupnou. V tomto případě postupuje lékař také v mezích přípustného rizika, pokud nešlo účelu (tedy uzdravení pacienta) dosáhnout jinak (např. převezením do jiné nemocnice, kde jsou lepší podmínky a prostředky k léčbě).⁸¹

Lékař může být trestně odpovědný za trestný čin ublížení na zdraví nejen např. nesprávným stanovením diagnózy pacienta, ale také tehdy, jestliže dostatečně nereagoval na zhoršující se pacientův stav a nezajistil nezbytnou lékařskou pomoc, v důsledku čehož pacient utrpěl těžkou újmu na zdraví nebo smrt. O takovém případě hovoří Nejvyšší soud ČR ve svém usnesení ze dne 4. 3. 2010.⁸²

Nejvyšší soud se také vyjádřil k trestněprávní odpovědnosti lékaře ve svém usnesení ze dne 22. 3. 2005. Shledal, že vzniká za splnění tří předpokladů:

---

⁸¹ Cibulka, K. O některých otázkách trestního postihu ve zdravotnictví. Trestněprávní revue. Praha: C. H. Beck, č. 3/2010. s. 69.

⁸² Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 4. 3. 2010, sp. zn. 8 Tdo 193/2010 dostupné v časopise Trestněprávní revue, č. 11/2010

- 1) Jednání lékaře musí být v rozporu s jeho povinností poskytovat účelnou a hodnotnou péči.
- 2) Takové jednání musí být zaviněné alespoň z nedbalosti.
- 3) Následek relevantní z pohledu trestního práva musí být v příčinné souvislosti s tímto jednáním.⁸³

Vymezení přípustného rizika v trestním zákoníku jsou v naprostém souladu s Úmluvou o lidských právech a medicíně ze 4. 4. 1997, kterou je Česká republika vázána. Nově je v rámci přípustného rizika možno aplikovat dosud nevyzkoušené metody a postupy, které nemají zcela jistý výsledek, čímž je rozšířena podmínka postupu lege artis. Pochopitelně aplikace takových postupů podléhá přísným podmínkám, které jsou obsaženy, jak ve vnitrostátní úpravě (podmínky přípustného rizika), tak v článku 16 Úmluvy o biomedicíně.⁸⁴

4.2.1 Riziko a medicínské experimenty

S rizikem v trestněprávním smyslu se setkáváme v mnoha oblastech, medicína je jednou z nich. Objevuje se tu velice často při operativních zákrocích, lékařském výzkumu, zavádění nových léků apod. Nepochybně se s rizikem můžeme setkat u medicínských experimentů. Z hlediska institutu rizika nás budou zajímat pouze experimenty na živém člověku, které se právě cestou experimentu může stát významným zdrojem vědeckého poznání.

Experimenty na člověku mají dlouhou tradici, která sahá až do říše starého Egypta a Mezopotámie. Z této doby se dochovaly spisy dokládající provádění pokusů na lidech, neboť některé poznatky by jinak nebylo možno získat. Subjektem experimentů nebývali lidé z vyšší společnosti, naopak často byly prováděny na trestancích nebo na chudých vrstvách obyvatel. Skutečně strašlivou

---

⁸³Usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 7 Tdo 219/2005 ze dne 22. 3. 2005 dostupné na http://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/3A0ABA41ECAB3B64C1257A4E0064C67A?openDocument&Highlight=0, dne 25. 3. 2013

⁸⁴*Teryngel, J.* Ochrana zdravotnictví v novém kodexu. Zdravotnictví a právo, č. 3/2009. s. 3-4

kapitolou samu pro sebe je provádění pokusů nacistickými „lékaři“ v koncentračních táborech za druhé světové války. Toto nelidské, nesmyslné a sadistické zacházení vyvolalo velkou vlnu odporu a v reakci na ně byly norimberským tribunálem v roce 1947 zformulovány základní principy, jež musí být dodržovány při experimentech na lidských bytostech. (ŠTĚPÁN, právo a moderní lékařství, 240-241) Tyto principy byly shrnuty ve formě Norimberského kodexu do deseti bodů, z nichž jako nejdůležitější můžeme zmínit např. dobrovolný souhlas pokusné osoby, nebezpečí podstoupené při pokusu nesmí být větší než důležitost problému, který se pokusem může vyřešit, experimenty mohou provádět pouze vědecky kvalifikované osoby atd.⁸⁵ Norimberský kodex tedy položil základy pro právní regulaci lékařských experimentů prováděných na lidech, nicméně medicínský experiment je stále velkým tématem a předmětem pozornosti. Významným dokumentem pro tuto oblast byla deklarace Světové lékařské asociace, přijatá v roce 1964 v Helsinkách (tzv. Helsinská deklarace).⁸⁶ J. Štěpán definoval medicínský experiment takto: „Cílevědomá lékařská činnost, která má na živém lidském organismu ověřit danou hypotézu s cílem získání nových, společensky prospěšných poznatků o ochraně a rozvoji zdraví lidí,... přičemž aplikovaná metoda není dosud uznána za postup lege artis.“⁸⁷

Štěpán dále rozlišoval pokusy na ryze badatelské a pokusy klinické. U první skupiny pokusů jde pouze o prohloubení vědeckého poznání a subjekt z něj nemůže očekávat nějaký pozitivní účinek pro své zdraví. U druhé skupiny cílem není pouze získání důležitých vědeckých poznatků, ale také určitý prospěch pro zdraví pokusné osoby.⁸⁸

---

⁸⁵Norimberský kodex. [online]. Dostupné na <http://www.lf3.cuni.cz/opencms/export/sites/www.lf3.cuni.cz/cs/pracoviste/etika/vyuka/studijni-materialy/CNPAHV42/dalsi/2_Norimbersky_kodex.pdf> [cit. 14. 3. 2013].

⁸⁶Štěpán, J. Právo a moderní lékařství. 1. vydání. Praha: Panorama. s. 240-243

⁸⁷Štěpán, J. Právo a moderní lékařství. 1. vydání. Praha: Panorama. s. 255

⁸⁸Císařová, D., Sovová, O. a kol. Trestní právo a zdravotnictví. 2. upravené a rozšířené vydání. Praha: Orac, 2004. s. 39

Pro současný výzkum a pokusy na lidech je stěžejní Úmluva o lidských právech a biomedicině. Na úrovni české právní úpravy máme obsaženy tři různé typy výzkumných činností:

- ověřování nových poznatků na těle živého člověka použitím metod dosud nezavedených v klinické praxi
- provádění klinických hodnocení humánních léčivých přípravků
- klinická hodnocení a klinické zkoušky zdravotnických prostředků.⁸⁹

Každou z těchto činností se zabývá konkrétní vnitrostátní právní úprava.

Pro nás bude však důležitější poznat znění Úmluvy o lidských právech a biomedicině (dále jen „Úmluva“), která je úzce spojena s českou úpravou přípustného rizika, kterou je Česká republika vázána od 1. 10. 2001. Dá se říci, že v naší úpravě rizika v oblasti medicíny se promítají zásady, pravidla a požadavky stanovené Úmluvou. Důležitou zásadou, kterou Úmluva zastává a řídí se jí, je, že zájmy a lidské blaho jsou nadřazeny zájmům společnosti nebo vědy obsažená v článku 2. Tímto je stanoven jakýsi rámec pro výzkumné pracovníky.⁹⁰ Je to zároveň hlavním interpretační pravidlo celé Úmluvy, protože na jeho základě musí být vykládána. Tato zásada je výrazem moderního pojetí práva, kdy jsou chráněny především práva jednotlivce jako individuality a lidské bytosti. Z tohoto článku je tedy jasné, že zájmy člověka jsou staveny výše než jakékoliv zájmy vědy a výzkumu, respektive zájmy společnosti na jejich vývoji. Pochopitelně tato nadřazenost zájmů lidské bytosti nemůže být chápána neomezeně, neboť ochrana těchto zájmů je omezována základními právy a svobodami ostatních členů společnosti.⁹¹

---

⁸⁹Těšíňová, J., Žďárek, R., Polícar, R. Medicínské právo. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011. s. 165

⁹⁰Těšíňová, J., Žďárek, R., Polícar, R. Medicínské právo. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011. s. 165-167

⁹¹Mach, J. a kol. Zdravotnictví a právo. Komentované předpisy. 2. vydání. Praha: LexisNexis, 2005. s. 10

Článek 4 Úmluvy říká: „Jakýkoliv zákrok v oblasti péče a zdraví, včetně vědeckého výzkumu, je nutno provádět v souladu s příslušnými profesními povinnostmi a standardy.“⁹² Je tu kladen důraz na určitý postup lékaře při provádění zákroků, které musí být prováděny v souladu s právním řádem, profesními pravidly stanovenými příslušnou profesní komorou apod. Pojem zákrok je zde míněn velice obecně, je to každý úkon lékaře za účelem léčebné, diagnostické, preventivní nebo rehabilitační péče nebo v souvislosti s lékařským výzkumem. Tento článek můžeme také chápat jako požadavek, aby lékař jednal s náležitou péčí o pacienta a aby takto jednal na náležité odborné úrovni. Taková profesní kvalifikace lékaře je určena na základě současného stupně vývoje příslušného oboru. V české právní úpravě výkonu lékařského povolání jsou významná stanoviska České lékařské komory. Pokud by došlo k porušení nebo nerespektování těchto závazných stanovisek, mohlo by to vést k trestněprávní odpovědnosti lékaře.⁹³

Velice významný je článek 16 Úmluvy, který stanovuje podmínky, za kterých je možno na lidech provádět lékařský výzkum. Těchto podmínek je pět a jsou to tyto:

- k výzkumu na člověku neexistuje žádná alternativa srovnatelného účinku;
- rizika výzkumu, kterým by mohla být vystavena dotyčná osoba, nejsou neúměrně vysoká vzhledem k možnému prospěchu z výzkumu;
- výzkumný projekt byl schválen příslušným orgánem po nezávislém posouzení jeho vědeckého přínosu včetně zhodnocení významu cíle výzkumu a multidisciplinárního posouzení jeho etické přijatelnosti
- osoby zapojené do výzkumu byly informovány o svých právech a zárukách, které zákon stanoví na jejich ochranu

---

⁹²Mach, J. a kol. Zdravotnictví a právo. Komentované předpisy. 2. vydání. Praha: LexisNexis, 2005. s. 10

⁹³Mach, J. a kol. Zdravotnictví a právo. Komentované předpisy. 2. vydání. Praha: LexisNexis, 2005. s. 10

- nezbytný souhlas podle článku 5 byl dán výslovně, konkrétně a je zdokumentován, takový souhlas lze kdykoliv svobodně odvolat.⁹⁴

Zvláště pátá podmínka týkající se souhlasu pokusné osoby je hodně problematická. Článek 16 Úmluvy stanovuje podmínky, za kterých je možno provádět pokusy na lidech. Nezahrnuje však celou tuto problematiku, neboť některé osoby nemohou udělit nezbytný souhlas k takovým pokusům. Tento problém je řešen v článku 17 Úmluvy: „Výzkum na jedinci nezpůsobilém dát souhlas, jak je uvedeno v článku 5, smí být prováděn jedině tehdy, jsou-li splněny veškeré následující podmínky:

- jestliže jsou splněny podmínky uvedené v článku 16, pododstavec I a IV (viz výše podmínky přípustnosti pokusu na lidech);
- jestliže daná osoba může mít z výsledků reálný a přímý pozitivní efekt na zdraví;
- jestliže srovnatelně účinný výzkum nemůže být prováděn na osobách způsobilých dát k němu souhlas;
- jestliže potřebné svolení uvedené v článku 6 bylo dáno výslovně a písemnou formou;
- jestliže příslušná osoba nemá proti realizaci výzkumu námitky.⁹⁵

Úmluva by měla ve všech signatářských státech působit jakési povinné minimum právní úpravy této problematiky. Jejím cílem tedy není být výhradním pramenem v těchto státech, nýbrž stanovit jakýsi minimální standard.⁹⁶

---

⁹⁴*Mach, J. a kol.* Zdravotnictví a právo. Komentované předpisy. 2. vydání. Praha: LexisNexis, 2005. s. 25

⁹⁵*Císařová, D., Sovová, O. a kol.* Trestní právo a zdravotnictví. 2. upravené a rozšířené vydání. Praha: Orac, 2004. s. 37

⁹⁶*Císařová, D., Sovová, O. a kol.* Trestní právo a zdravotnictví. 2. upravené a rozšířené vydání. Praha: Orac, 2004. s. 33

4.3 Riziko ve sportu

Další oblastí, o které můžeme říct, že se v ní přímo vyskytuje přípustné riziko, je sport. Riziko ve sportu je problematickou otázkou, protože v něm často dochází k úrazům, které mohou být i velice vážné, někdy mohou končit i smrtí. Jde o to, kdy by měla nastupovat v tomto odvětví trestněprávní odpovědnost. Vzhledem k tomu, že represivní funkce trestního práva je povahy „ultima ratio“ (nejzazšího řešení), by se ve sportu mělo trestněprávnímu řešení spíše vyhýbat. Zásada ultima ratio trestního práva je vyjádřena v trestním zákoníku v § 12 odstavec 2. Můžeme ji chápat ve smyslu, že trestní právo a trestněprávní následky mají být tím nejkrajnějším řešením tam, kde všechny ostatní prostředky selžou nebo jsou nedostatečné, respektive nestačí uplatnění odpovědnosti podle jiného právního předpisu.⁹⁷

S vývojem sportovních odvětví se stále více řeší otázka trestněprávní regulace sportu, i když se můžeme setkat i s názory, že sport stojí zcela mimo dosah trestněprávních norem. Ovšem takový názor není zcela na místě, protože se množí případy, kdy sportovní aktivity se stávají předmětem soudních řízení. Předně bychom mohli definovat, co vlastně sport je, neboť to není tak triviální otázka, jak by se mohlo na první pohled zdát (například u fotbalu je to nepochybné, ale otázky mohou vyvstávat např. u chrtích závodů; je možné za sport považovat „amatérský“ sport, či profesionální, nebo ten už je výkonem zaměstnání?). Taková definice prošla dlouhým vývojem a i dnes je takových definic několik. Nám postačí použít definici obsaženou v doporučení Výboru ministrů Rady Evropy ze dne 24. 9. 1992: „Sportem jsou všechny formy tělesné činnosti, které, ať již prostřednictvím organizované účasti či nikoliv, si kladou za cíl projevení či zdokonalení tělesné a psychické kondice, rozvoj společenských vztahů nebo dosažení výsledků v soutěžích na všech úrovních.“⁹⁸ V naší

---

⁹⁷ *Jelínek, J.* O novém trestním zákoníku: sborník z mezinárodní vědecké konference Olomoucké právnícké dny, květen 2009. 1. vydání. Praha: Leges, 2009. s. 116

⁹⁸ *Kučera, P., Ptáček, M.* Několik poznámek k trestní odpovědnosti ve sportu. Trestní právo, č. 1/2009. s. 3-6

vnitrostátní úpravě je sport definován velice podobně, téměř shodně. Sportem se tedy míní určitá aktivita člověka, čímž můžeme vyloučit výše zmíněné chrtí závody. Jako sport tedy samozřejmě musíme považovat i sport profesionální, neboť tuto definici splňuje, byť jde též o zaměstnání.

K civilně - právní odpovědnosti sportovců se vyjádřil již v roce 1978 Městský soud v Praze. Toto rozhodnutí zastává současnou soudní linii, které určuje v dnešní době posouzení těchto otázek. Hlavní právní názor, který Městský soud uvedl ve svém rozhodnutí, spočívá v právní větě: „Nedodržení pravidel sportovní hry (např. kopané), spočívající v použití pravidly nedovoleného (zakázaného) způsobu hry, je nutné posoudit jako jednání odporující povinnosti počínat si tak, aby nedocházelo ke škodám na zdraví (podle § 415 občanského zákoníku). V důsledku toho jde o porušení povinnosti, jež zakládá odpovědnost za škodu (§ 420 odst. 1 obč. zák.).“⁹⁹

4.3.1 Trestněprávní odpovědnost sportovců za sportovní úrazy

Právní regulace sportu je poměrně nová oblast, která zvláště na našem území nemá příliš velkou tradici ani současné zastoupení. Můžeme však shrnout čtyři důvody, proč je důležité zabývat se otázkou odpovědnosti sportovců:

- dlouhodobě je tato otázka řešena a posuzována právníky nejednotně, což působí sportovní i právní praxi značné potíže, zároveň je to na úkor právní jistoty;
- sport patří do skupiny lidských činností, kde se dají některé zjištěné poznatky použít i na jiná odvětví (umělecké činnosti apod.);
- ve sportovní oblasti se nachází významné množství finančních prostředků, tím je tato činnost determinována parametry ekonomického charakteru;

---

⁹⁹Čorba, J., Doležal, T. a kol. Otázky sportovního práva. Praha: Ústav státu a práva, 2008. s. 56. (Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 17. 5. 1978, sp. zn. 10 Co 190/76, uveřejněný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, 1980, pod pořadovým č. 16.)

- následky spojené se sportovními úrazy mohou být velice závažné a mají dopad na osobní a ekonomickou sféru každého sportovce.¹⁰⁰

Jedním z významných českých odborníků na tuto problematiku je Michal Králík, který popisuje vývoj trestněprávní odpovědnosti sportovců za sportovní úrazy. Králík se zabývá několika teoriemi, které se ve vývoji této problematiky objevily. Neuvedu zde všechny, ale stručně popíšu ty nejzajímavější.

Koncepce vyloučení objektivního základu trestného činu

Tato teorie má základ v německé právní nauce, která říká, že porucha zdraví, ke kterému dochází při různých lékařských zákrocích, není takovou poruchou, s kterou počítá trestní zákon. Toto by mělo obdobně platit u sportu, potažmo u sportovních úrazů. Tedy že při sportovních kláních není tělesná integrita sportovců tím, co je chráněno trestním zákonem. Tato teorie však byla značně zpochybněna, neboť analogie v tomto směru je přinejmenším nevhodná.¹⁰¹

Teorie nedostatku zavinění

Teorie nedostatku zavinění je postavena na tom, že sportovcům, kteří způsobí sportovní úraz druhému, nelze přičíst zavinění, a to ani z nedbalosti. Toto tvrzení je zdůvodňováno tím, že sportovci nejednají s nenávisí a hněvem, tedy s úmyslem zranit protihráče, ale jejich motiv je čistě sportovní. Ovšem z pohledu trestního práva není rozhodující, jestli je čin uskutečněn na základě těchto motivů. Dá se též říci, že pokud by byl sportovní úraz způsoben s viditelným úmyslem zranit a zcela mimo rámec provozovaného sportu, nelze podle mého názoru posuzovat takový čin jen v rámci pravidel daného sportu. Takové jednání by ani nemělo zakládat žádný privilegovaný přístup k pachateli. Zároveň ve vrcholovém sportu už nemůžeme spoléhat pouze na čistého sportovního ducha všech

---

¹⁰⁰Čorba, J., Doležal, T. a kol. Otázky sportovního práva. Praha: Ústav státu a práva. 2008, s. 27

¹⁰¹Králík, M. Trestněprávní odpovědnost sportovců za sportovní úrazy (teoretický a doktrinální úvod do problematiky). Trestní právo, č. 7-8/2006. s. 61-72

zúčastněných, protože touha za vítězstvím bývá často silným motivačním prvkem k zákeřné hře a nesportovnímu chování.¹⁰²

Teorie účelu

Zjednodušeně můžeme popsat tuto teorii „účel světí prostředky“. Trestní odpovědnost sportovce způsobujícího zranění by zde byla vyloučena z důvodu celkového účelu sportu. Ten je považován za společensky významnou činnost, která slouží k tělesnému, mravnímu a zdravotnímu rozvoji. Je tu však dán požadavek na hru ve smyslu „fair play“ a dodržování stanovených pravidel, nesplnění těchto požadavků by mohlo mít za následek trestněprávní odpovědnost (nebo odpovědnost dle jiného právního předpisu). Navíc sportovní aktivity jsou státem povoleny, či dokonce podporovány, je tím tak posvěcen jejich společenský význam.¹⁰³

Teorie souhlasu poškozeného

Teorie souhlasu poškozeného je ve sportovním právu často používána. Stojí na předpokladu, že pokud se sportovec zúčastní sportovní činnosti, dává tím nepřímou souhlas s možností, že při ní může dojít k úrazu. Je však sporné, jestli je možno dát takto souhlas se zásahem do tělesné integrity a jestli takový souhlas můžeme brát jako okolnost vylučující protiprávnost. Sportovec totiž spíše dává najevo, že si je vědom možnosti určitého zásahu do tělesné integrity, nikoliv dává přímý souhlas k němu. Zastánci této teorie se snaží takové pochybnosti vyloučit tím, že stanovují přesná kritéria, za kterých lze takový souhlas udělit.¹⁰⁴

---

¹⁰²*Králík, M.* Trestněprávní odpovědnost sportovců za sportovní úrazy (teoretický a doktrinální úvod do problematiky). Trestní právo, č. 7-8/2006. s. 61-72

¹⁰³*Králík, M.* Trestněprávní odpovědnost sportovců za sportovní úrazy (teoretický a doktrinální úvod do problematiky). Trestní právo, č. 7-8/2006. s. 61-72

¹⁰⁴*Králík, M.* Trestněprávní odpovědnost sportovců za sportovní úrazy (teoretický a doktrinální úvod do problematiky). Trestní právo, č. 7-8/2006. s. 61-72

Koncepce státního dovolení

Tato teorie, někdy označovaná jako teorie obecné legality sportu, je mezi právními odborníky poměrně oblíbená. Vychází z předpokladu, který jsem již zmínil v popisu teorie účelu, a sice že sport je státem povolen a uznáván, tudíž jsou tolerovány i sportovní úrazy, ke kterým může během sportu dojít. Můžeme tu však objevit jednu poměrně podstatnou vadu. V případě, že by takto byly tolerovány veškeré úrazy, které se při sportu udály, došlo by k naprostému vyjmutí sportu z dosahu práva. Jinými slovy, vedlo by to k naprosté beztrestnosti sportu a všeho, co by se během provozování sportovních klání stalo.¹⁰⁵

Teorie dodržení sportovního pravidla

Historicky je tato teorie hojně používána a její uplatnění je významné i dnes. Beztrestnost sportovce je založena na dodržení sportovních pravidel stanovených pro daný sport. Současní zastánci této teorie ovšem neuvádějí dodržení sportovního pravidla jako jedinou podmínku beztrestnosti sportovce. Spíše stanovují další podmínky, které musí být k beztrestnosti splněny. Takto můžeme uvést příklad z anglo-americké právní nauky, kterou zde zastupuje C. S. Kenny. Podmínky beztrestnosti pro něj jsou:

- poškozený (zraněný) sportovec skutečně akceptoval důsledky možného zranění,
- zranění bylo způsobeno v průběhu legální sportovní disciplíny,
- pachatel dodržel sportovní pravidla.¹⁰⁶

4.3.2 Přípustné riziko ve sportu

Jak bylo již zmíněno výše, názor, že sport stojí zcela mimo dosah právních norem, je mylný. Ve sportu není ani vyloučena aplikace norem trestního práva

---

¹⁰⁵*Králík, M.* Trestněprávní odpovědnost sportovců za sportovní úrazy (teoretický a doktrinální úvod do problematiky). Trestní právo, č. 10/2006. s. 20-24

¹⁰⁶*Králík, M.* Trestněprávní odpovědnost sportovců za sportovní úrazy (teoretický a doktrinální úvod do problematiky). Trestní právo, č. 10/2006. s. 20-24

hmotného. Musíme tu však být při jeho použití velice obezřetní. Součástí sportu je totiž v nemálo případech i podstoupení určitého rizika způsobení trestněprávního následku. Můžeme zmínit například u nás velice oblíbený hokej, kdy je tvrdá hra (sekání hokejkou, vražení na mantinel) přímo součástí tohoto sportu a hráči tak postupují zcela záměrně. Je tu tedy i zcela jasný prvek úmyslu v jednání hráče, kterým sice není úmysl protihráče zranit, ale s takovou možností se zkrátka počítá (úmysl eventuální). Těžko si přesto představit, že by byl hokejista za takový zákrok trestně odpovědný, bylo-li jeho počínání v mezích pravidel hry.¹⁰⁷ Trestní odpovědností při hokeji se zabýval Nejvyšší soud ČR ve svém usnesení z 11. 12. 2002. Pachatel byl shledán vinným z trestného činu ublížení na zdraví, když při hokejovém utkání udeřil hokejkou do obličeje protihráče, který nebyl v držení puku a zákrok se stal zcela mimo hru. Šlo zde o úmyslný nedovolený zákrok proti pravidlům a obviněný byl smířen s tím, že svým počínání může způsobit zdravotní újmu poškozenému.¹⁰⁸

Pokud se hráč jakéhokoliv sportu rozhodne ho provozovat, automaticky přistupuje na určitou míru rizika, která je s takovým sportem spojena. Takto mluví J. Fastner o fotbalových zraněních. Jelikož fotbal patří mezi kontaktní sporty, běžně při něm dochází k fyzickému kontaktu. Každý, kdo zná alespoň zběžně tento sport (aktivně či pasivně), ví, že se při něm v podstatě nedá vyhnout nedovoleným zákrokům tzv. faulům. Takové zákroky v naprosté většině nebývají zákeřným a úmyslným pokusem zranit protihráče, ale zkrátka vyplývají z dynamické povahy této hry. Přesto se může stát, že po takovém zákroku dojde ke zranění protihráče, někdy dokonce i faulujícího hráče. Jedná se zde o porušení pravidel, která jsou stanovena Fotbalovou asociací ČR. Pravidla jsou pochopitelně stanovena proto, aby byla dodržována, nicméně kvůli povaze této hry je

---

¹⁰⁷*Kučera, P., Ptáček, M.* Několik poznámek k trestní odpovědnosti ve sportu. *Trestní právo*, č. 1/2009. s. 3-6

¹⁰⁸Usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 5 Tdo 997/2002 ze dne 11. 12. 2002 dostupné na http://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/C833C6A6D5B31EC1C1257A4E00689EFD?openDocument&Highlight=0, dne 22. 3. 2013

v podstatě nevyhnutelné jejich méně či více frekventované porušení. Takovéto porušení bude nepochybně potrestáno v rámci stanovených pravidel hry např. pokutovým kopem, žlutou kartou atd., následně může také dojít k potrestání provinilého na úrovni disciplinární - fotbalovou komisí, avšak nemělo by zakládat trestněprávní odpovědnost faulujícího hráče. Pravidla fotbalu jsou sice pro hráče závazná, ovšem není možné je považovat za prodloužené ustanovení trestního zákona, neboť nemají obecnou závaznost, nejsou právními předpisy. Pokud by takovéto porušení pravidel mohlo být důvodem trestní odpovědnosti, přineslo by to obrovské problémy v každém sportu, kde by ke zranění mohlo dojít. Sportovec by totiž do klání vcházel s rizikem, že za takové porušení by mohl být postaven před soud a stížen trestem. Takový přístup by ztížil vývoj dotyčného sportu, ba co víc, prakticky by znemožnil jeho provozování.¹⁰⁹

Není tím ovšem míněno, že by při fotbalu (nebo jiných sportech) nemohlo dojít ke spáchání trestnému činu. Muselo by se však jednat o naprosto extraordinární zákrok vymykající se povaze provozovaného sportu. Ve fotbale by takovým zákrokem mohl být například úmyslný úder loktem do hlavy zcela mimo hru, který by způsobil těžkou újmu na zdraví. Takové zákroky se naštěstí ve fotbale (a sportech obecně) téměř nevyskytují. Jedná-li se o zákroky ne tak závažné (např. skluz s úmyslem zranit protihráče), nemělo by to být řešeno v trestněprávní rovině, ale v rovině sportovní, případně disciplinární, z hlediska náhrady škody občanskoprávní.¹¹⁰

Podobnou problematiku řešil Nejvyšší soud ČR. Ve fotbalovém mistrovském utkání obžalovaný nedovoleným zákrokem (tzv. skluzem) způsobil újmu na zdraví žalobci, který z důvodu tohoto zranění byl v pracovní neschopnosti necelé čtyři měsíce. Obviněný (dovolatel) se dožadoval zbavení obžaloby, neboť se hájil tím, že „...pokud by se měla trestně stíhat takováto

---

¹⁰⁹Fastner, J. K trestněprávnímu postihu nedovolených zákroků ve fotbalu. Trestněprávní revue, č.11/2007. s. 330 – 331

¹¹⁰Fastner, J. K trestněprávnímu postihu nedovolených zákroků ve fotbalu. Trestněprávní revue, č.11/2007. s. 330 – 331

jednání učiněná v souboji o míč či např. o puk, bylo by zřejmě pro veškeré hráče nastupující k jakémukoliv utkání složité ztotožnit se s rizikem vyplývajícím pro ně z takového následného řízení na jejich osobu případně vedené...“ Nejvyšší soud ve svém usnesení uvedl: „...je zapotřebí přísně individuálně posuzovat vzniklá zranění hráčů nejen v jednotlivých druzích sportu, ale i míru porušení daných pravidel, upravujících to či ono sportovní odvětví. Teprve na základě takového posouzení lze dospět k závěru, zda vzniklé zranění protihráče lze posuzovat ještě v rámci sportovních pravidel, či zda již připadá v úvahu aplikace trestního práva...“ V tomto konkrétním případě však Nejvyšší soud rozhodl v neprospěch obviněného (dovolatele): „obviněný B. byl po právu uznán vinným trestným činem ublížení na zdraví podle § 224 odst. 1 tr. zákona spáchaným formou vědomé nedbalosti podle § 5 písm. a) tr. zákona. Všechny okolnosti případu, svědčící ve prospěch obviněného, především pak specifikum fotbalu jako hry vzaly soudy obou stupňů v dostatečné míře v úvahu...“¹¹¹

Dalším problémem, který ztěžuje otázku trestní odpovědnosti ve sportu, je rozdílnost sportů a s ní také spojená rozdílná rizikovost. Můžeme to chápat tak, že co je v jednom sportu dovolené a v jeho mezích, to v jiném sportu bude nepřípustné. Tak například můžeme srovnat již výše zmíněný hokej s dalším populárním sportem - tenisem. Bez velkých spekulací můžeme říct, že rizikovost zranění protihráče je u těchto sportů na zcela jiné úrovni. Ovšem můžeme jít ještě dále. Když srovnáme tyto sporty například s automobilovými závody, při kterých nezřídka dochází k nehodám, které mohou způsobit těžká zranění i smrt. Ovšem každý, kdo se dobrovolně takových sportů účastní, musí s vyšším či menším rizikem počítat.

Z toho můžeme dovodit, že při posuzování trestní odpovědnosti ve sportu nemůžeme dojít k nějakému obecnému měřítku. Naopak každý sport, ba i každý případ, musí být posuzován individuálně.

---

¹¹¹Usnesení Nejvyššího Soudu ČR sp. zn. 3 Tdo 1355/2006 ze dne 21. 3. 2006 dostupné na

http://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/7CB5634089CE2320C1257A4E00687623?openDocument&Highlight=0, dne 19. 3. 2013

Co se týče okolností vylučujících protiprávnost, ve sportu se kromě přípustného rizika také očividně objevuje svolení poškozeného, neboť, jak už bylo zmíněno výše, každý dobrovolně přistupuje na určitá rizika, která jsou s daným sportem spojena. Vlastním svolením (týkající se zájmů, o kterých můžeme takto rozhodovat) vylučujeme protiprávnost činů zasahujících do našich vlastních zájmů. Přípustné riziko nás chrání od trestní odpovědnosti za činy zasahující do jiných trestních zákonem chráněných zájmů. Pochopitelně musí dojít k dodržení všech podmínek stanovených zákonem pro přípustné riziko.¹¹²

O teorii přípustného sportovního rizika hovoří M. Králík, který ho považuje za zvláštní důvod vylučující protiprávnost. Přípustné sportovní riziko je jednou ze součástí přípustného rizika, které je výslovně uvedeno v trestním zákoníku jako okolnost vylučující protiprávnost. Tato teorie je postavena na tom, že s určitými sporty je spojena zvýšená míra nebezpečí úrazu nebo zranění. Sportovec, který dobrovolně provozuje určitý sport s vědomím tohoto nebezpečí, současně přistupuje na určitou míru rizika s tímto sportem spojenou. Z tohoto důvodu potom nemůže být sportovec trestněprávně odpovědný za úraz způsobený při takovém sportu. Současně se musí brát v úvahu dodržování sportovních pravidel při provozování rizikového sportu, aby nedocházelo k ospravedlňování jasných excesů z mezí přípustného sportovního rizika.¹¹³

Nejvyšší soud se v jednom ze svých ustanovení zmiňuje o ingerenci státu do sportovních věcí. Jedná se tu o trestný čin přijímání úplatku a podplácení, kdy dovolatelé namítají, že znak skutkové podstaty trestného činu, za něž byli odsouzeni („obstarávání věci obecného zájmu), zde nebyl naplněn. U Nejvyššího soudu však s touto námitkou neuspěli. Zásahy státu do sportu v trestněprávní rovině jsou podle něj oprávněné, neboť „zájem chráněný trestním zákonem totiž nelze redukovat pouze na případy mající klasický „celospolečenský“ dopad (jako

---

¹¹²Kučera, P., Ptáček, M. Několik poznámek k trestní odpovědnosti ve sportu. Trestní právo, č. 1/2009. s. 3-6

¹¹³Králík, M. Trestněprávní odpovědnost sportovců za sportovní úrazy (teoretický a doktrinální úvod do problematiky). Trestní právo, č. 7-8/2006. s. 61-72

např. oblast hospodaření s prostředky tvořícími veřejné rozpočty apod.), ale je naopak nutno souhlasit s názorem soudu odvolacího, že za „obstarávání věci obecného zájmu“ je nutno považovat i činnost při uspokojování zájmů občanů a právnických osob v oblasti materiálních, sociálních, kulturních a jiných potřeb, mezi které lze nepochybně zařadit i sport (a fotbal zvláště).“ Nejvyšší soud tu také mluví o smyslu sportu obecně, kde jednou z důležitých zásad je tzv. „fair play“. Tím je v tomto případě hraní podle stanovených pravidel a také hraní poctivé. Základním kamenem sportu je jeho sledování diváky a je bezesporu, že diváci chtějí vidět takové klání bez zákulisního ovlivňování a bez podvodného jednání. I z tohoto důvodu je nutno pohlížet na sport jako na věc obecného zájmu, která musí být právně regulovaná. Další důležitou věc, kterou Nejvyšší soud zmiňuje, je to, že stát z určité části financuje sportovní aktivity ze státního rozpočtu, proto „za daných okolností tak nelze ani fotbalové hnutí a jeho soutěže (zejména na vrcholové úrovni) mít za taková, která jsou vytvořena a provozována v zásadě na zcela soukromé bázi a tudíž jako soukromoprávní činnost (v oblasti dobrovolných aktivit) nesnese žádných zásahů...“¹¹⁴

---

¹¹⁴Usnesení Nejvyššího Soudu ČR sp. zn. 3 Tdo 510/2007 ze dne 17. 10. 2007 dostupné na

http://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/1237049C29AA3340C1257A4E00668395?openDocument&Highlight=0, dne 19. 3. 2013

5. Srovnání se zahraniční úpravou

V této kapitole se budu věnovat porovnání české právní úpravy přípustného rizika se zahraniční. Vybral jsem si srovnání s úpravou slovenskou, neboť zde můžeme najít jisté rozdíly oproti tuzemské, přestože je nám slovenské trestní právo velice blízké. To platí bez výhrad i pro institut přípustného rizika a ostatní okolnosti vylučující protiprávnost.

Slovenská republika ještě před pár lety používala trestní zákon z roku 1961. Byl tam platný tedy stejný trestní zákon jako u nás. Vzhledem k dřívějšímu uspořádání našich zemí je to pochopitelné. Trestní zákon z roku 1961 prošel, stejně jako u nás, mnoha změnami a novelizacemi. Stejně jako v České republice došlo k celkové rekodifikaci trestního práva v posledních letech. Dřívější kodexy trestního práva nahradil v roce 2006 trestní zákon (zákon č. 300/2006 ze dne 20. května 2005) a zároveň byl vydán i trestní řád (zákon č. 301/2005 ze dne 24. května 2005). Tyto zákony nabyly účinnosti 1. 1. 2006.

Nový trestní zákon přinesl do slovenského trestního práva mnoho změn, např. formální pojetí trestného činu, snížení hranice trestní odpovědnosti. Podstatné změny doznala také úprava okolností vylučujících protiprávnost. Kromě toho, že byly zpřesněny a také přísněji stanoveny podmínky pro již v zákoně uvedené okolnosti vylučující protiprávnost (např. pro nutnou obranu a krajní nouzi), zavedl také novou okolnost vylučující protiprávnost – dovolené riziko (§27). Můžeme vidět, že ve slovenském právu jde také o nový institut trestního práva.¹¹⁵ Slovenský trestní zákoník obsahuje sedm okolností vylučujících protiprávnost, jsou jimi: krajná núdza (§24), nutná obrana (§25), oprávnené použitie zbrane (§26), dovolené riziko (§27), výkon práv a povinností (§28), súhlas poškodeného (§29), plnenie úlohy agenta (§30). Oproti českému trestnímu zákoníku tedy ten slovenský obsahuje navíc jako obecné okolnosti

---

¹¹⁵Nečada, V. Rekodifikace trestních kodexů ve Slovenské republice. Trestní právo, č.5/2008. 31-36 s.

vylučující protiprávnost výkon práv a povinností a plnění úlohy agenta. Posledně zmiňovaný institut není v českém trestním zákoně upraven mezi obecnými okolnostmi vylučující protiprávnost, ovšem české trestní právo tento institut zná. Počítá se s ní však jako s okolností zvláštní, které je uplatňována ve specifických případech – např. u trestného činu úplatkářství. V českém trestním právu tuto okolnost známe jako beztrestnost agenta (§363).

Při srovnání problematiky okolností vylučujících protiprávnost s našimi sousedy můžeme narazit na jeden podstatný rozdíl. Zatímco český trestní zákoník připouští i rozšíření okolností vylučujících protiprávnost na základě analogie, slovenský analogii v této otázce nepovoluje. Samozřejmě se jedná o analogii k dobru pachatele, neboť analogie v neprospěch pachatele je nepřipustná. Dochází tedy k zúžení podmínek trestní odpovědnosti. Slovenské trestní právo hmotné připouští pouze použití taxativně uvedených okolností vylučujících protiprávnost.¹¹⁶ Právě z tohoto důvodu musí být ve slovenské úpravě výslovně uveden institut výkonu práv a povinností. Důležitější pro mou práci však bude porovnání samotného institutu přípustného (dovoleného) rizika.

Dá se říci, že přípustné riziko podle českého trestního zákona a dovolené riziko podle slovenského trestního zákona sdílejí stejné poslání. Avšak odlišná formulace některých částí jejich ustanovení dává těmto dvěma na první pohled téměř totožným institutům rozličný obsah.¹¹⁷

I na slovenské straně je smyslem trestního práva na jedné straně sankcionovat rizikové jednání se škodlivým následkem, ke kterému došlo z důvodu lehkovážnosti, nedbalosti, neodbornosti, či dokonce neschopnosti. Na straně druhé je jeho úkolem stanovit hranice, v jejichž rámci je možno činit rozhodnutí se společensky přijatelnou mírou nebezpečí a rizika. Stejně jako u našeho přípustného rizika je dovolené riziko na Slovensku spojováno s vysoce

---

¹¹⁶Burda E., Systém okolností vylučujících protiprávnost' činu ve slovenskom Trestnom zákone a jeho porovnanie s Českou republikou. Trestněprávní revue, č. 2/2011. s. 39

¹¹⁷Burda E., Systém okolností vylučujících protiprávnost' činu ve slovenskom Trestnom zákone a jeho porovnanie s Českou republikou. Trestněprávní revue, č. 2/2011. s. 39

ceněnými lidskými činnostmi, u kterých je nevyhnutelná určitá nebezpečnost.¹¹⁸ Podobností tu můžeme najít mnoho, například že riziko mohou podstupovat a rozhodovat o rizikových otázkách pouze profesionálové na základě své kvalifikace. Cílem této kapitoly je však spíše nalezení odlišností a porovnání různých způsobů zpracování tohoto institutu.

Na rozdíl od slovenské úpravy se přípustné riziko podle českého trestního zákoníku vztahuje na různé obory lidských činností. Zatímco slovenský trestní zákoník počítá pouze s přípustným rizikem ve výrobě a výzkumu, v českém trestním právu se s ním můžeme setkat ve všech lidských činnostech, kde je nutné činit důležitá rozhodnutí. Platí to tedy nejen pro výrobu a výzkum, ale i pro hospodářství - zejména riziko podstoupené podnikateli, ve zdravotnictví, sportu a tak dále. Vždy stačí, že jde o společensky prospěšnou činnost.¹¹⁹ Slovenská úprava omezuje použití přípustného rizika striktně na činnosti, při kterých se něco vyrábí, nebo kde probíhá výzkum. Výrobou se tu rozumí působení člověka, při kterém vzniká nejen nová materiální hodnota, ale i hodnota s jinými kvalitativními nebo kvantitativními hodnotami. Výzkumem se rozumí cílevědomá lidská činnost, která vede k získání nových poznatků a zkušeností o okolním světě.¹²⁰ Právní regulaci ostatních činností (sport, medicína apod.) řeší slovenský trestní zákon pomocí institutu výkon práv a povinností podle §28. Podle českého práva tedy může v rámci přípustného rizika jednat teoreticky kdokoliv, pokud je to v rámci svého zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce, zatímco podle slovenského musí jít pouze o osoby ve výrobě a výzkumu bez dalšího.

Další odlišnost spočívá v tom, že přípustné riziko v české trestněprávní úpravě požaduje, aby riziková činnost byla vykonávána nejen v souladu

---

¹¹⁸ *Ivor, J. a kol.* Trestné právo hmotné. Všeobecná časť. 1. vydanie. Bratislava: Iura Edition. 2006. s. 179-180

¹¹⁹ *Jelínek, J. a kol.* Trestní právo hmotné. Obecná část. 2. Vydání. Praha: Leges, 2010. s. 260

¹²⁰ *Ivor, J. a kol.* Trestné právo hmotné. Všeobecná časť. 1. vydanie. Bratislava: Iura Edition. 2006. s. 182

s dosaženým stavem poznání, ale navíc i v souladu s informacemi, které měl vykonavatel činnosti v době svého rozhodování o dalším postupu. E. Burda říká, že tímto nevzniká ve slovenském pojetí dovoleného rizika žádný nedostatek, neboť toto vyjádření je již zahrnuto ve slovním spojení „v souladu s dosaženým stavem poznání“ a navíc obsaženo v samotném smyslu dovoleného rizika.¹²¹ Nedovolím si říci, že se pan Burda mylí, avšak tato výtka nadbytečnosti této věty se mi zdá bezpředmětná. Není snad úkolem práva vytvořit co nejpřehlednější a nejsrozumitelnější právní normu, které porozumí po jejím přečtení každý i právně nevzdělaný člověk? Požadovat po každém laikovi dovození takového požadavku ze „samotného smyslu dovoleného rizika“ se mi zdá až příliš náročné.

Výrazný rozdíl můžeme také spatřovat ve vypuštění vylučující podmínky přípustného rizika ve slovenském trestním zákoně, a sice že o přípustné riziko se nejedná v případě, že je touto činností ohrožen život nebo zdraví člověka, pokud nebyl udělen souhlas k ní v souladu s jiným právním předpisem. E. Burda vysvětluje nezahrnutí této věty do slovenského trestního zákona tak, že postačí to, že dovolené riziko nemůže odporovat zásadám lidskosti. Je totiž jednou ze zásad lidskosti respektovat lidskou svobodu, v tomto případě svobodu rozhodování.¹²² Nemohu si však opět odpustit určitou polemiku. Zdá se mi, že slovenský zákonodárce příliš tíhnul k maximální stručnosti ustanovení o dovoleném riziku a opomněl (zřejmě záměrně) zdůraznit význam této podmínky. V tomto případě si však myslím, že je vhodné tuto podmínku výslovně uzákonit už jen z důvodu významu zájmů, které chrání.

Po porovnání těchto dvou trestních zákoníků jsem dospěl k závěru, že zakotvení okolností vylučujících protiprávnost je tu dosti podobné. Najdeme tu sice určité rozdíly, hned první nepřehlédnutelná odlišnost je v počtu okolností vylučujících protiprávnost. Ovšem nemyslím, že by šlo o významný rozdíl

---

¹²¹*Burda E.*, Systém okolností vylučujících protiprávnost' činu ve slovenskom Trestnom zákone a jeho porovnanie s Českou republikou. *Trestněprávní revue*, č. 2/2011. s. 39

¹²²*Burda E.*, Systém okolností vylučujících protiprávnost' činu ve slovenskom Trestnom zákone a jeho porovnanie s Českou republikou. *Trestněprávní revue*, č. 2/2011. s. 39

z hlediska aplikace práva. Dle mého názoru jde pouze o rozdílný způsob, kterým si oba zákonodárci s touto problematikou poradily. Otázku plnění úlohy agenta (beztrestnosti agenta) jsem již popsal výše. Co se týče výkonu práv a povinností, český trestní zákoník se s ní vypořádal na základě již výše zmíněné analogie. Tento institut je také dostatečně řešen právní teorií. Můj názor je takový, že by neuškodilo zařazení tohoto institutu do trestního zákona. Vedlo by to k upevnění právní jistoty občanů.

Co se týče samotného institutu přípustného (dovoleného) rizika, raději bych se přiklonil na stranu české úpravy. Jak jsem již napsal výše, velká podobnost v obou zákonech je nepochybná. V otázkách, ve kterých se rozcházejí, zastávám většinou názor českého zákonodárce. Nejpodstatnější plus naší úpravy přípustného rizika shledávám ve velice zdařilé konkretizaci podmínek tohoto institutu. Podle mého názoru bylo smyslem výslovného uzákonění institutu přípustného (dovoleného) rizika odstranění pochybností v této problematice a stanovení přesných kritérií jeho použití. Slovenská úprava na mě působí dojmem, že v mnoha ohledech stále nechala přílišný prostor pro rozdílný výklad tohoto institutu.

6. Přípustné riziko de lege ferenda

V roce 2009 dospěly snahy o rekonfiguraci trestního práva v nový trestní zákon č. 340/2009. Nutno říci, že už bylo načase přijít s novým trestním zákoníkem, který by zahrnoval uceleně trestní právo hmotné, neboť na tuto oblast dopadal velice zastaralý trestní zákon č. 140/1961. Ten byl sice mnohokrát měněn a doplňován velkým počtem novel, ale jeho způsob právní úpravy již nepostačoval stále rostoucím požadavkům společnosti. Musíme si uvědomit, že trestní zákon roku 1961 byl platný necelých 50 let a vznikl v naprosto odlišné době i společenských poměrech. Na našem území existoval také jiný politický režim, proto je s podivem, že tento trestní zákon vydržel ještě 20 let od pádu totalitního režimu. Hodno však dodat, že tento zákon byl zvláště po roce 1989 mnohokrát novelizován, aby alespoň zčásti vyhovoval moderní demokratické společnosti. Objevovaly se v něm však významné mezery, které musely být odstraněny až kompletně novou úpravou. Trestní zákon č. 340/2009 nabyl účinnosti 1. 1. 2010.

Nový trestní zákon s sebou přinesl mnoho změn. Pro mou práci nejdůležitější změny se odehrály v úpravě okolností vylučujících protiprávnost. Jejich obecné pojetí zůstalo nezměněno, neboť, alespoň dle mého názoru, je zcela vyhovující. Jsou to tedy okolnosti, které způsobují, že čin jinak trestný není při splnění jejich podmínek trestným činem od počátku. Okolnosti vylučující protiprávnost jsou samostatně zakotveny v Hlavě třetí obecné části trestního zákona v § 28 - §32. Jsou jimi krajní nouze (§28), nutná obrana (§29), svolení poškozeného (§30), přípustné riziko (§31) a oprávněné použití zbraně (§32).

Jako nejobecnější okolnost vylučující protiprávnost je krajní nouze zařazena jako první. Oproti předchozí úpravě zde došlo k rozdělení ustanovení o krajní nouzi na dva odstavce, přičemž v druhém je přidána věta, že se nejedná o krajní nouzi, pokud je ten, komu nebezpečí hrozilo, povinen je snášet. Ustanovení o nutné obraně zůstalo v podstatě beze změny, jen došlo k jejímu rozdělení do

dvou odstavců. Bez významné změny zůstal v trestním zákoně také institut oprávněného použití zbraně.

Naopak do okolností vylučujících protiprávnost přibyli dva nové instituty, které dosud nebyly v žádné tuzemské úpravě výslovně uvedeny. Jsou jimi svolení poškozeného a přípustné riziko. Zabývat se svolením poškozeného se v této části mé práce zabývat již nebudu, protože jsem tento institut podrobněji popsal ve druhé kapitole. V této kapitole bych se chtěl věnovat převážně přípustnému riziku, a to z pohledu toho, jaký pokrok tohoto institutu přinesl trestní zákon z roku 2009 a jestli je současná úprava přípustného rizika dostatečná.

V první řadě je nutné zmínit, že nový trestní zákon podal první zákonnou definici přípustného rizika, což považuji za velice důležitý posun ve vývoji tohoto institutu. Zahrnutí přípustného rizika do zákonné úpravy je krokem, který byl již dlouho připravován a po kterém volaly hlasy mnoha právních odborníků. Z hlediska toho, že došlo k nové úpravě trestního práva hmotného uceleným kodexem, byl tento krok zcela pochopitelný. Vývoj institutu přípustného rizika je velice žádoucí, neboť je nutný pro ochranu a právní jistotu osob, kteří činí důležitá rozhodnutí nebo provádějí rizikovou činnost.

Myslím si, že současná právní úprava přípustného rizika je velice zdařilá, ovšem musíme brát v úvahu, že se tento institut vztahuje na široké pole lidských činností, které podléhají neustálému vývoji a pokroku. Proto je pravděpodobné, že bude v budoucnu docházet k rozšiřování dopadu přípustného rizika na jiné obory lidské činnosti. Vůbec tato problematika (na jaké konkrétní činnosti se přípustné riziko vztahuje) není podle mého dostatečně zpracována, respektive existují pochyby, kde všude bude možno tohoto institutu využít. Zákonodárce tento problém zatím neřeší, stanovuje pouze, že se musí jednat o společensky prospěšnou činnost, kterou vykonává v rámci svého zaměstnání, povolání nebo funkce. Takto podaný výklad je podle mého až příliš obecný a může docházet k pochybám, na které činnosti se vztahuje. Je jasné, že tento problém nelze řešit taxativním výčtem těchto činností, neboť, jak jsem sám výše napsal, lidská společnost se stále rozvíjí a je možné, že bude nutno pod tento institut zahrnout

nové činnosti, na které se doposud nevztahuje. Možná by mohl pomoci výčet demonstrativní, který by mohl zahrnout například i sportovní činnosti, o kterých jsem se zmiňoval v kapitole čtvrté. Na druhou stranu se dá říci, že tento problém je řešen právní naukou a praxí a také judikaturou, která se v tomto směru stává významným pramenem práva.

Dále se mohu pozastavit nad větou „v souladu s dosaženým stavem poznání a informacemi“. Takové slovní spojení je, myslím si, dostatečně obecně zvolené, aby zahrnovalo přípustné riziko v různých profesích. Lze ho vykládat různými způsoby v souvislosti s konkrétní vykonávanou činností. Například ve zdravotnictví se tím myslí, že lékař postupuje podle současných poznatků lékařské vědy a zároveň prostředky, které jsou mu dostupné. Ve sportu je tento výklad o něco složitější, neboť sport není zcela typickou činností, ve které přípustné riziko spatřujeme. Avšak podle mého názoru můžeme za jednání v souladu s dosaženým stavem poznání a informacemi považovat takové jednání, při kterém si sportovec počíná v rámci příslušných sportovních pravidel a zároveň ve smyslu tzv. „fair play“.

Jsem přesvědčen, že institut přípustného rizika je poměrně zdařile popsán. Je jasné, že jeho zákonná definice musí určovat co nejobecněji jeho meze a podmínky. Konkrétní uplatnění tohoto ustanovení se musí přenechat aplikační a soudní praxi, neboť se jedná o poměrně neprobádanou oblast trestního práva a jistě v ní vyvstane ještě mnoho otázek a problémů. Výslovné uvedení přípustného rizika do současného trestního zákona však považuji za důležitý krok pro danou problematiku. Zároveň je tím upevněna právní jistota občanů, obzvláště těch, kteří takové rizikové činnosti provádějí.

7. Závěr

Institut přípustného rizika je obsažen pod § 31 v zákoně č. 40/2009, který vstoupil v platnost 1. 1. 2010. Je obsažen v hlavě III. mezi obecnými okolnostmi vylučujícími protiprávnost.

Jak jsem již zmínil, nejdůležitější v mé práci je institut přípustného rizika z pohledu jeho vývoje až k současné zákonné definici, vývoje a změn názorů na něj a jeho použití v různých profesích a oborech činností. V úvodní části své práce se však věnuji všem okolnostem vylučujícím protiprávnost. Zpočátku jsem se zaměřil na jejich historický vývoj, který sahá až do starověku a pokračuje do roku 1852 stále spíše jako součást obyčejového práva. V tomto roce došlo k prvnímu uzákonění okolností vylučujících protiprávnost v rakouském trestním zákoně. Od tohoto zákona se podrobně zabývám vývojem okolností vylučujících protiprávnost na našem území v souvislosti s vydáváním nových trestních zákonů. Přidávám také pohledy předních českých a československých odborníků té doby. V další kapitole řeším zákonnou úpravu ostatních okolností vylučujících protiprávnost v současném trestním zákoníku. Záměrně jsem zde přípustné riziko pouze zmínil, neboť jsem se jím zabýval později.

Následně se dostávám do hlavní části mé práce týkající se přípustného rizika. Opět jsem tu začal co nejobecněji – popisem pojmu „riziko“ a vůbec toho, jak se riziko v lidském životě projevuje. Postupně se dostávám k právnímu významu tohoto slova a přecházím do popisu současné zákonné úpravy přípustného rizika. Tuto legální definici jsem podrobil důkladnému prozkoumání a popsal jsem všechna zákonem definovaná kritéria a podmínky, které z ustanovení o přípustném riziku vyplývají. Nejdůležitější podmínku přípustného rizika spatřuji v tom, že se vždy týká činnosti, která má nějaký společensky prospěšný cíl. Jedině pokud je činnost podstupována za takovým cílem a účelem, může být společnost ochotna tolerovat riziko, které vzniká při jejím výkonu a zároveň tolerovat případné poškození zájmů chráněných trestním zákonem. Samozřejmě jsou přesněji stanoveny podmínky, za kterých se o přípustné riziko

jedná. Každou z nich jsem důkladně rozebral a vysvětlil. Jde především o to, aby nebylo riziko podstupováno zbytečně, neboť vždy je tu zájem společnosti, aby byla jakákoliv činnost vykonávána bez rizika, nebo aspoň s rizikem co možná nejnižším. Pokud je míra rizika příliš vysoká, nemůže to vést k vyloučení trestní odpovědnosti pachatele. Míru rizika posuzujeme podle toho, jak vysoká je pravděpodobnost neúspěchu a také podle toho, jaký je poměr mezi případným společenským prospěchem a případnou škodou nebo ztrátou.

Po rozboru samotného institutu přípustného rizika jako okolnosti vylučující protiprávnost jsem se zajímal o to, jak se promítá přípustné riziko do jednotlivých lidských oborů činností. První z oblastí, kterou jsem se zaobíral, je zdravotnictví. S touto oblastí je přípustné riziko úzce spojeno. Jedná se zejména o zavádění nových postupů a prostředků (léků apod.). Ovšem také ho můžeme spatřovat v jednání lékaře při operativních zákrocích a zejména medicínských pokusech. Lékař by neměl být trestně odpovědný, pokud postupoval v souladu s dostupnými poznatky lékařské vědy.

Druhou oblastí je sport a jeho spojení s přípustným rizikem. Zde je tato otázka poněkud složitější, neboť existuje více teorií, proč by sportovci neměli být za své jednání při sportovním klání trestně odpovědní. Platí tu však obecně zásada, že trestněprávní odpovědnost by měla do oblasti sportu vstupovat co možná nejméně, neboť sportovci provozováním sportu přistupují na určité riziko, které je s ním spojeno. Trestněprávní represe by měla být uplatněna jen ve výjimečných případech, kdy došlo k zřejmému porušení sportovních pravidel a čin se vymykal běžné povaze provozovaného sportu (pochopitelně jen v případě, že došlo k trestněprávně relevantnímu následku).

V posledních dvou kapitolách jsem dal větší prostor svým názorům při srovnání české a slovenské zákonné úpravě přípustného rizika, respektive dovoleného rizika na straně slovenské. Přes podobnost obou jsem našel i několik rozporů, které oběma institutům dávají poněkud odlišný výklad. Nakonec jsem se přiklonil na stranu českého zákonodárce, neboť mi jeho způsob popsání přípustného rizika přijde konkrétnější a více vhodný. Navazuji na toto srovnání

kapitolou přípustné riziko de lege ferenda, kde hodnotím platnou českou úpravu přípustného rizika, jeho dopad na společnost a jeho možný budoucí vývoj.

Hlavním cílem mé práce bylo podrobné prozkoumání problematiky přípustného rizika v současném trestním zákoníku, abych si udělal o tomto institutu detailní obraz a dokázal vysvětlit otázky spojené s ním. Důležité pro mě tedy bylo zejména shrnout vývoj, který vedl k uvedení přípustného rizika mezi obecné okolnosti vylučující protiprávnost. Dospěl jsem k závěru, že přípustné riziko se vztahuje na širokou oblast lidských činností a jeho výslovné zákonné vyjádření určitě prospěje řešení této otázky. Ovšem zároveň je nutno dodat, že výčet činností, kterých se přípustné riziko týká, nebo s ním souvisejí, není uzavřený a v podstatě ani uzavřený být nemůže. Jedná se totiž o okolnost, která získává s rozvojem moderní společnosti stále důležitější postavení, neboť technologický pokrok a vývoj lidstva jako takový přináší stále další nové dílčí oblasti, kde může být přípustné riziko uplatněno.

Myslím si, že jsem naplnil i druhý cíl své práce, a to podat o institutu přípustného rizika podrobný výklad. Vysvětlil jsem vznik tohoto institutu, jeho současnou podobu v systému trestního práva u nás a také shrnul své názory na slovenskou a naší úpravu a její budoucí posun.

Literatura

Učebnice a monografie:

CÍSAŘOVÁ, D., SOVOVÁ, O. a kol. Trestní právo a zdravotnictví. 2. upravené a rozšířené vydání. Praha: Orac, 2004. 183 str.

ČORBA, J., DOLEŽAL, T. a kol. Otázky sportovního práva. Praha: Ústav státu a práva. 2008, 129 s.

HAJN, P. Riziko a odpovědnost v hospodářské praxi. Praha: Svoboda. 1984, 142 str.

IVOR, J. a kol. Trestné právo hmotné. Všeobecná část. 1. vydanie. Bratislava: Iura Edition. 2006. str. 530

JELÍNEK, J. O novém trestním zákoníku: sborník z mezinárodní vědecké konference Olomoucké právnické dny, květen 2009. 1. vydání. Praha: Leges, 2009. 224 str.

JELÍNEK, J. a kol. Trestní právo hmotné: Obecná část. 2. vydání. Praha: Leges, 2010. 904 str.

JELÍNEK, J. a kol. Trestní právo procesní. 3. vydání. Praha: Eurolex Bohemia, 2003. 621 str.

KALLAB, J. Trestní právo hmotné platné v zemi české a moravskoslezské. Část všeobecná. Praha: Melantrich, 1935. 337 str.

KRATOCHVÍL, V. a kol. Kurs trestního práva. Trestní právo hmotné. Obecná část. 1. vydání. Praha: C. H. Beck. 2009. 797 str.

KRÁLÍK, M. Právo ve sportu. Praha: C. H. Beck, 2001. 278 str.

KUCHTA, J. Nutná obrana. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 1999. 218 str.

KUCHTA, J. Riziko v pojetí kriminologickém a juristickém. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 1997. 168 s.

MIŘIČKA, A. O formách trestné viny a jich úpravě zákonné. Praha: Česká akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, 1902. 414 str.

NEZKUSIL, J. Československé trestní právo, 3. doplněné a částečně přepracované vydání. Praha: Orbis, 1976. 326 str.

NOVOTNÝ, O. DOLENSKÝ, A. JELÍNEK, J. VANDUCHOVÁ, M. Trestní právo hmotné. I. Obecná část. 3. přepracované vydání. Praha: Codex, 1997.

PRUŠÁK, J. Rakouské trestní právo. Díl všeobecný. Praha: Všehrad, 1912. 249 str.

REJZEK, J. Český etymologický slovník. Voznice: Leda, 2001. 752 str.

SOLNAŘ V., CÍSAŘOVÁ D., FENYK J. Základy trestní odpovědnosti. Podstatně přepracované a doplněné vydání. Praha: Lexis Nexis, 2004. 455 str.

ŠTĚPÁN, Jaromír. Právo a moderní lékařství. 1. vyd. Praha: Panorama, 1989. 347 str.

TĚŠÍNOVÁ, J., ŽDÁREK, R., POLICAR, R. Medicínské právo. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011. 414 str.

Komentáře zákonů:

MACH, J. a kol. Zdravotnictví a právo. Komentované předpisy. 2. vydání. Praha: LexisNexis, 2005. 456 str.

ŠÁMAL, P. Trestní zákoník – komentář 1. díl. Praha: C. H. Beck, 2012. 1308 str.

Časopisy:

BURDA E., Systém okolností vylučujících protiprávnost' činu ve slovenskom Trestnom zákone a jeho porovnanie s Českou republikou. Trestněprávní revue, č. 2/2011. s. 39

CIBULKA, K. O některých otázkách trestního postihu ve zdravotnictví. Trestněprávní revue. č. 3/2010. s. 69

CÍSAŘOVÁ, D. K nové koncepci okolností vylučujících protiprávnost. Trestní právo, č. 10/2000, str. 9

FASTNER, J. K trestněprávnímu postihu nedovolených zákroků ve fotbalu. Trestněprávní revue, č.11/2007. s. 330 – 331

KRÁLÍK, M. Trestněprávní odpovědnost sportovců za sportovní úrazy (teoretický a doktrinální úvod do problematiky). Trestní právo, č. 7-8/2006. s. 61-72

KRÁLÍK, M. Trestněprávní odpovědnost sportovců za sportovní úrazy (teoretický a doktrinální úvod do problematiky). Trestní právo, č. 10/2006. s. 20-24

KUČERA, P., PTÁČEK, M. Několik poznámek k trestní odpovědnosti ve sportu. Trestní právo, č. 1/2009. s. 3-6

KUCHTA, Josef. Přípustné riziko jako okolnost vylučující protiprávnost v návrhu kodifikace trestního práva hmotného. Trestněprávní revue, č. 6/2004.

NEČADA, V. Rekodifikace trestních kodexů ve Slovenské republice. Trestní právo, č.5/2008. s. 31-36

Judikatura:

Usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 5 Tdo 997/2002 ze dne 11. 12. 2002

Usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 7 Tdo 219/2005 ze dne 22. 3. 2005

Usnesení Nejvyššího Soudu ČR sp. zn. 8 Tdo 193/2010 ze dne 4. 3. 2010

Usnesení Nejvyššího Soudu ČR sp. zn. 3 Tdo 1355/2006 ze dne 21. 3. 2006

Usnesení Nejvyššího Soudu ČR sp. zn. 3 Tdo 510/2007 ze dne 17. 10. 2007

Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 17. 5. 1978, sp. zn. 10 Co 190/76, uveřejněný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, 1980, pod pořadovým č. 16

Prameny práva:

117/1852 Ř.z. - Zákon trestní o zločinech, přečinech a přestupcích, ve znění pozdějších předpisů.

Trestní zákon č.86/1950 Sb. ve znění pozdějších předpisů.

Trestní zákon 140/1961 Sb. ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů.

Úmluva na ochranu lidských práv a důstojnosti lidské bytosti v souvislosti s aplikací biologie a medicíny: Úmluva o lidských právech a biomedicíně č. 96/2001 Sb. mez. sml.

Zákon č. 300/2005 Z.z. Trestný zákon, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č.273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Internetové zdroje:

117/1852 Ř.z. - Zákon trestní o zločinech, přečinech a přestupcích. [online]
<<http://www.kakanien.info/Show.aspx?ID=1661>> [cit. 15. 3. 2013]

Norimberský kodex. [online]. Dostupné na
<http://www.lf3.cuni.cz/opencms/export/sites/www.lf3.cuni.cz/cs/pracoviste/etika/vyuka/studijni-materialy/CNPAHV42/dalsi/2_Norimbersky_kodex.pdf> [cit. 14. 3. 2013].

Trestní zákon č. 86/1950. [online]. Dostupné na
<<http://www.ustrcr.cz/data/pdf/projekty/tridni-justice/zakon86-87-1950.pdf>> [cit. 14. 3. 2013]

Trestní zákon č. 140/1961. [online]. Dostupné na
<<http://www.ustrcr.cz/data/pdf/projekty/usmrceni-hranice/dokumenty/zakon140-1961.pdf>> [cit. 15. 3. 2013]

Resumé

The theme of my dissertation is Tolerable risk. The tolerable risk is one of the circumstances ruling out lawlessness. It's a new institute in the Czech legal order which has been put into the Czech criminal code in 2009 as § 31. The Czech criminal code (law no. 40/2009) is valid since January 1st of 2010. Until this code, the tolerable risk was a circumstance ruling out lawlessness which was not included in the criminal code valid in the Czech Republic till then. Nevertheless, the law theory and praxis knew this institute very well and it was also used in the practice of the courts. But as I said, this institute wasn't included explicitly in the criminal code so that caused uncertainty and number of different interpretations of this issue. The explicit presentation of the institute of tolerable risk helped to eliminate some of these problems because it came with the legal definition. The tolerable risk applies on various areas of human activities. The main condition is that the activity must be performed in order to bring a socially beneficial result.

I focused on the historical progress of the circumstances ruling out lawlessness from the first references through their development in the 19th and 20th till the current meaning of them in the first chapter of my dissertation. I started with this topic because of the significance of the relationship between tolerable risk and the other circumstances ruling out lawlessness.

We have to realize that the tolerable risk is somehow connected to almost every other circumstance ruling out lawlessness. That's why I summarized the pieces of knowledge about all of the circumstances ruling out lawlessness in the currently valid criminal code in the second chapter. I didn't examine the tolerable risk itself in this chapter because it's the main topic of my dissertation and I dedicated the main part of my work to it. I studied the other circumstances in this chapter. From here I got to the most important section of my dissertation.

The first thing that I needed to explain to describe the tolerable risk in criminal law is the meaning of the term "risk". I started simply with the origin and the explanation of the word "risk". Then I tried to describe the risks that people go

through in the human life and continued in the description of the legal meaning of risk. The next chapter is fully devoted to the institute of tolerable risk. I sum up opinions on this institute and extensively talk about the conditions that have to be met in order to talk about tolerable risk. This chapter is the most comprehensive of my dissertation so I divided it into two parts. As I said I talk about the institute itself in the first part. In the second part, I focused on the issue of application of the tolerable risk in human professions. First I studied the application of tolerable risk in medicine. We can talk about it in connection with the medical experiments, surgical operations, new procedure testing and so on. The second activity that I was concerned with was sport. We can see a reflection of the tolerable risk in this activity too although it's not a typical risk activity. But criminal law liability of sportsmen for causing an injury is an important issue in today's law.

In the fifth chapter, I compared the legislation of tolerable risk in Czech criminal law with Slovak legislation. Although this institute seems similar in both countries we can find a few differences. In my opinion the Czech legislation is slightly better because of more precise definition of it. Also I added some of my opinion on this issue. My opinions are also expressed in the last chapter of my dissertation. I summarize the facts about current legislation of tolerable risk and express my thoughts about this institute and its future.